

Lacjalan Leimo

N:o 11-12 2019 7€

Joulurauhaa!

SISÄLTÖ

<i>Eeva-Kaisa Linna:</i> Matka isoisä livo Kaukoniemen jalanjäljissä jatkuu Vienanmereltä Jyskyjärvelle, viimeiseen etappiinsa.	180
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Petsamon tarunhoitoisuus piilee sen historiassa sekä upeissa maisemissa ja autiossa hiljaisuudessa.	186
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Ira Vihreälehto löysi sitkeän etsimisen jälkeen sotavankina olleen isoisänsä suvun Karjalan tasavallasta.	190
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Sukukansapäivien aikaan Suomea kiertänyt Irina Komissarova opettaa karjalaa Tverin Karjalassa.	192
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Mordvalainen Oyme-etnoyhtye luennoi suomalais-ugrilaisesta kulttuurista Womex-festivaalilla.	194
<i>Unto Martikainen:</i> Kirjoittaja muistelee isovanhempiaan ja muita, joiden koti oli Impilahden Ruokojärven kylässä.	196
<i>Pekka Vaara:</i> Arvioitavana tietokirjallisuuden Finlandia-ehdokkaana ollut Villi itä - Suomen heimosodat ja Itä-Euroopan murros.	198
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Kirjaesittelyissä Arvo Tuomisen Putin, Ivan Olenevin Karjalan maa ja Eira Hernbergin Lady Ostapeckin maaginen kamera.	200
<i>Marja Kynkäänniemi:</i> Oululaisen Madetojan musiikkilukion ryhmä kävi Kostamuksessa oppimassa Vienan kulttuuria.	206
<i>Laukunkantajat:</i> Eeva-Kaisa Linna ja Helsingin Sanomien toimittaja Jussi Konttinen keskustelevat Venäjä-kokemuksista.	210

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:

Kuva on uusinta Karjalan Heimo-lehden joulunumeron kannesta tasan 50 vuoden takaa eli vuodelta 1969 lehden tänä vuonna ilmestyneen 100. vuosikerran kunniaksi.

Tarjoa juttua lehteen

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2020

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Lehti painoon	Lukijoilla (arviopäivä)
1–2	01.02.	11.02.	28.02.
3–4	25.04.	05.05.	29.05.
5–6	13.06.	23.06.	10.07.
7–8	08.08.	18.08.	04.09.
9–10	03.10.	13.10.	30.10.
11–12	21.11.	01.12.	18.12.

Aineistot lehtiin: paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Heimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 100. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €,
1/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €,
1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: 050 5055 531
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee ti-to klo 10-15,
heinäkuussa suljettu.

Tilauhintajäsenmaksu

Lehden tilauhintaa on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €,
opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy
jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja
Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 1. joulukuuta

Matkalla vuoteen 2020

Yksi vuosi ajanlaskustamme on taas vierimässä muistojen joukkoon. Se oli YK:n julistama alkuperäiskansojen kielten vuosi. Aihetta muistettiin ja vähän juhlittiinkin, mutta se ei välttämättä ole näkynyt ainakaan Suomessa kovin paljon niin sanottujen tavallisten ihmisten elämässä. Teemavuoden tarkoituksena on ollut nostaa esille maailman alkuperäiskansojen kielten alati vaikeutuva asema. Vuoden tavoitteena oli lisätä tietoisuutta alkuperäiskansojen kielistä ja niiden uhanalaisuudesta sekä kehittää kieliä.

Saamen kieli, jota on olemassa kymmenkunta eri versiota, on ainoa alkuperäiskieli Suomessa. Saamen kielten viikko pidettiin 21.–27. lokakuuta ja Saamelaiskäräjät järjesti tapahtumia tai kampanjoita sekä toi saamen kieliä esille eri tavoin. Läheskään kaikkia suomalaisia nämä tapahtumat eivät tavoittaneet vaan näkyivät ilmeisesti eniten Lapissa.

Sugrifestissä ja sukukansaviikon aikana YK:n julistama teema nousi sentään aika mukavasti esille. Vieraina nähtiin kaikkiaan toistakymmentä nuorta some-tähteä eri puolilta Venäjää. He kiersivät kymmenissä tilaisuuksissa eri paikkakunnilla puhumassa asiaansa. Heidät oli valittu mukaan kilpailussa, jossa he osoittivat käyttävänsä aktiivisesti omaa kieltään sosiaalisessa mediassa. Tässä lehdessä on haastateltuna yksi vieraista, tverinkarjalainen Irina Komissarova, joka on jo ennestään tuttu monille suomalaisille ja Suomi tuttu hänelle monien vierailujen jälkeen. Moni näistä vieraista oli huolissaan ennen kaikkea siitä, kuinka monilla Venäjän alueilla oma perheen ja suvun kieli katoaa nuorilta.

Karjalan Heimo tapasi maailmanmusiikkitapahtuma Womexissa mordvalaisen Oyme-yhtyeen muusikot. He uskovat Mordvan alueella puhuttavien ersän ja mokšan pitävän pintansa vielä pitkään, mutta he tulevatkin tasavallasta, jossa omalla perinteisellä kielellä on vielä varsin vahva asema. Heistä tuntui esimerkiksi siltä, että oman kielen oppimisen muuttuminen vapaaehtoiseksi Venäjällä ei ole paha ongelma. Heidän mielestään on vain hyvä, että venäjää tai muita kieliä äidinkielenään puhuvia ei pakoteta opiskelemaan tasavaltojen kansalliskieliä.

Helsingissä pidetyssä Suomen Kansallismuseon ja M. A. Castrénin seuran järjestämässä seminaarissa professori Janne Saarikivi kertoi kylmän tosiasian: maailman vajaan 7 000 kielestä suuri osa kuuluu uhanalaiseen kielisiin. Maailmasta on jo kuollut paljon kieliä ja tuho on voimistumassa. Yhtenäistymisen paine ja vauhti ovat kovat. Tämä on surullista ja onko jopa väijäämätöntä? Ainakaan ihan vielä pahin mahdollinen ei ole täysin totta ja siksi kannattaa toimia. Myös tulevana vuonna.

Hyvää rostuota ta onnie uuvella vuvella, hyviä rastavua da lykykästy uuttu vuottu, hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta!

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Jyskyjärven kautta

Legendaarinen matkamme kesällä 2018 veljeni ja kahden kälyni kanssa Pietarista Arkangeliin ja sieltä Solovetskiin on edennyt viimeiseen etappiinsa, Jyskyjärvelle. Isoisä livo Kaukoniemi oli kesäkuussa 1916 saanut määräyksen astua Venäjän armeijan palvelukseen, tsaarin alamainen kun oli.

Tsirkka-Kemin rannoilla veneitä riittää. Ennen riippusiltojen rakentamista ne olivat ainoa tapa ylittää joki. Pihat ovat kauniit ja hyvin hoidetut.

MATKALLA ISOISÄ IIVO KAUKONIEMEN JALANJÄLJISSÄ VENÄJÄLLÄ, OSA 6

Iivo Kaukonien reitti kulki Kuusamosta Uhtuan kautta Jyskyjärvelle, Kemistä laivalla Solovetskin ohitse Arkangeliin, sieltä edelleen junalla Vologdaan ja Petrogradiin. Viimeinen matkareitiltä päivätty kortti on Novgorodista. Jyskyjärveltä isoisäni Iivo Kaukonie-

mi lähetti 11.6.1916 vaimolleen **Annalle** ensimmäisen kortin – ainakin hallussani olevista ensimmäisen – matkaltaan ensimmäiseen maailmansotaan. Kortti on sensuroitu 30.6. ja saapunut Kuusamoon 3.7.

Iivo kirjoittaa vaimolleen:

Olen nyt matkalla Kemiä kohden. Tänne

tulimme eilen. Pidämme täällä ensimmäisen H:taipyhän ja huomenna lähdemme edelleen. Uhtuassa sain matkakumppaniksi 5 Vuokkiniemeläistä samoin nostokkai-

Riippusillat yhdistävät joessa olevia saaria mantereeseen. Sillalta jokeen sukeltaminen on kylän lasten kesäinen harrastus.

ta. Muistatko V. Mattista, hän on niistä yksi. Heissä on monta hauskaa poikaa ja niin ollen on aika kulunut matkalla mikäli näissä oloissa voipi toivoa. Tähän asti on meitä suosineet kauniit ilmat. Ennen kai sähköteitse saat tietoa minulta vaan piirrän varsin tämän tulemaan. ... Toivon että kohta saapi kääntää matkansa Kuusamo kohden, vaan hiton kauan täällä viipyy sittenkin ...

V. Mattinen oli **Ville Mattinen**, Iivo Kaukoniemen ikätoveri, lähtöisin Vuokkiniemeltä Mattisenrannalta. Mattinen oli aloittanut työuransa 10-vuotiaana setänsä kyläkaupassa Vuokkiniemellä. Suomen puolelle muutettuaan Mattinen teki pitkän uran niin liike-elämässä kuin Karjalan Siivistysseurassa. Kauppaneuvos Mattinen tunnetaan James-farkkutehtaan perustajana ja seuran pitkäaikaisena voimahahmona ja puheenjohtajana.

Miksi isoisa Iivo oli Jyskyjärvellä? Suomesta oli kuljettu ensin Uhtualle. Miten? Sitä tarina ei kerro. Ehkäpä sieltä, Iivon kotiseuduilta, Kuittijärveä pitkin on siirrytty Jyskyjärvelle ja sieltä sitten edelleen vesiteitse kohti Vienan Kemiä. Harva kai kulki Uhtualta itään maitse erämaiden halki.

Jyskyjärvellä oli kyllä aikoinaan tulli, mutta tuskin se oli syynä Iivon matkareitin valintaan. Runonkerääjä **D. E. D. Euro-paeus** sen sijaan joutui vuonna 1846 Jyskyjärvellä pidätetyksi, koska hänen passinsa salli matkustaa vain Pietariin. Euro-paeus lähetettiin Kemiin, josta hänen käskettiin mennä Pietariin.

Mikäs matkatessa, kun kyyti ja matkan-aikainen muonitus olivat maksuttomat. Lisäksi kuljettaja antoi hänen käydä tien varrella olevissa taloissa runoja kirjoittamassa. Jyskyjärvelle tosin kuski ei sallinut hänen matkaavan.

Jyskyjärvi, tuo Vienan Venetsiaksi kutsuttu, usein kauneimmaksi karjalaiskyläksi mainittu taajama sijaitsee runsaat 100 kilometriä Uhtualta kaakkoon ja lähes saman verran on matkaa Kostamukseen. Me matkasimme sinne autolla, joka oli meitä

vastassa Vienan Kemissä palatessamme Solovetskista. Soratie, kuoppia, lentäviä kiviä. Matka ei tuntunut loppuvan koskaan.

Tsirkka-Kemijoen ja Kemijoen yhtymäkohdassa sijaitsevalla Jyskyjärvellä on näyttäviä joen yli rakennettuja riippusilloja, jotka yhdistävät joessa olevia saaria mantereeseen.

Jyskyjärven kauneus perustuu hyvin hoidettuihin pihoihin ja puutarhoihin. Puutarhojen äiti on Alexandra Dobrinina, joka oli lähetetty kylään lääkäriksi 1930-luvulla Leningradista. Varattomasta aatelisperheestä lähtöisin ollut Dobrinina oli palvelut ensimmäisessä maailmansodassa lääkärin apulaisena, saanut jonkin verran

Jyskyjärveläiset ovat kuuluisia veneenrakennustaidoistaan.

lääketieteellistä koulutusta. Ehkäpä sen verran kuin felserit, joita Venäjän kylien terveysasemien hoitajat nykyisinkin ovat.

Dobrinina oli topakka nainen, jonka pestin piti alun perin kestää pari kolme vuotta tässä kaukaisessa kylässä. Dobrinina huomasi ihmisten huonon terveydellisen tilanteen, huonot hampaat, puutteellisen hygienian, likaiset vaatteet ja tavan pestä astioita harvoin.

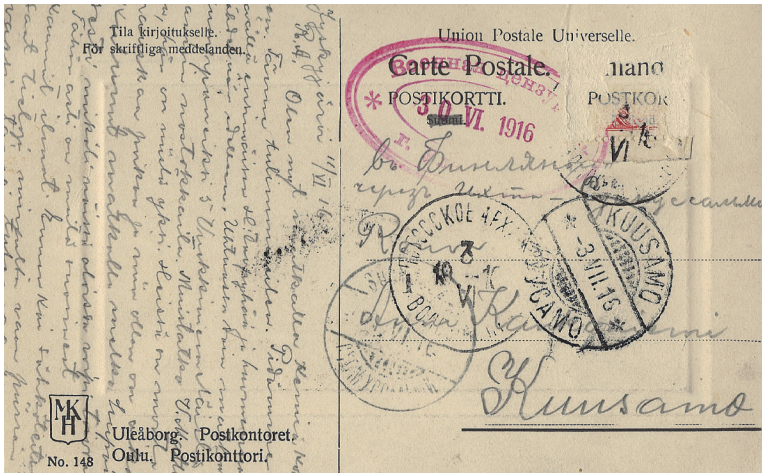
Dobrinina ryhtyi ihmisten hoitajaksi ja valistajaksi. Metsätöiden johtaja määrättiin rakentamaan sairaala ja raivaamaan sen ympärille pelto ja puutarha.

Dobrinina kiersi talosta taloon, saattoi tulla ilmoittamatta ja olla vihainenkin, jos ei ollut näkemäänsä tyytyväinen. Määräsi

vaatteet pestäväksi ja vuodevaatteet vaihdettavaksi kerran viikossa. Lusikat oli laitettava pystyyn pesun jälkeen, jotta kuivuisivat kunnolla. Taloihin piti rakentaa suuremmat ikkunat, jotta sisälle saataisiin enemmän valoa. Vain perunaa ja ruista sisältävää ruokavaliota piti laajentaa, piti perustaa pieniä viljelmiä pihoihin. Kyläläiset oppivat kasvattamaan porkkanoita ja punajuuria ja laittamaan ruokaa, josta sai vitamiineja.

Lomalla Leningradissa käydessään Dobrinina osti marjapensaiden taimia, pihoi-

Iivo Kaukoniemi lähetti kortin Jyskyjärveltä vaimolleen Annalle Kuusamoon. Seuraan oli liittynyt ”monta hauskaa poikaa”.

hin istutettiin viinimarjapensaita ja irгаа, marjatuomipihlajan sukuista, erittäin terveellisiä marjoja tuottavaa kasvia sekä omenapuita. Mantsuriasta sanottiin sen olevan kotoisin.

Sairaalan potilaat saivat työterapiaa. Heti kun pahin tautivaihe oli ohi, pantiin heidät puutarhatöihin.

Tuli toinen maailmansota, Alexandra Dobrinina otettiin taas lääkärin töille. Sodan päätyttyä hän palasi Jyskyjärvelle, johon oli kovasti kiintynyt.

Kyläläiset arvostivat Dobrininaa, hänen mukaansa on nimetty yksi kylän kaduista ja hänen muistokseen on pystytetty patsas.

Asumme Urbanovičien perheessä. Talon isäntä Antti kertoi, että äitinsä ja anoppinsa muistivat Alexandraa kovin lämpimästi.

Antin isä Vladimir oli lähtöisin Valko-Venäjältä, josta hän halusi pois. Vuonna 1953 hän osti Leningradista lipun niin pitkälle kuin rahat riittivät ja päätyi Kemiin. Sieltä hänen määrättiin Jyskyjärvelle, jonne matkattiin autokyydissä Kepalle saakka. Siitä eteenpäin oli käveltävä, samaan suuntaan menossa ollut postiauto ei ottanut kyytiin, koska sillä oli lastinaan rahaa.

Vladimir päätyi uittotöihin, joista maksettiin hyvin. Alueella oli aloitettu hakkuut sotien jälkeen, puutavara myytiin Englantiin, työtä riitti.

Hän oppi nopeasti karjalan kielen, ainoa venäläinen kun oli työporukassa, jossa muut puhuivat karjalaa. Karjalaisuudesta tuli niin tärkeä asia, että myöhemmin hän vaati, että passissa mainitaan hänen

kansallisuudekseen ”karjalainen”.

Vladimir löysi puolisokseen karjalaisen Zinan ja sai hänen kanssaan kolme poikaa. Kouluun 1960-luvulla mennessään Antti ei osannut lainkaan venäjää, niin oli Jyskyjärvi silloin vielä karjalainen. Asukkaitakin oli 1 500 ja koululaisia noin 600. Nyt eläjien määrä on laskenut ja heitä on enää jäljellä nelisensataa.

Koulun yhdeksänneltä luokalta Antti löysi Katjan, jonka kanssa edelleen elee Tsirkka-Kemijoen rannalla olevassa talossa.

Jyskyjärven asukkaita oli vallankumouksen jälkeen kohdannut ikävä tapaus, jonka Antti on kuullut Taito Maliselta, tunnetulta venemestarilta. Tsaarilta oli riistetty valta, elettiin ”vallattomuuden aikaa”, Karjalassa ei ollut vielä neuvostohallintoa. Oli pula ruoasta, eräälläkään perheellä ei ollut edes siemenviljaa. Eikä ollut ketään keneltä lainata.

Niin lähtivät isä ja poika jalan tallamaan pitkin polkuja kohti Uhtuaa, halki pienten kylien. Kuljettiin Päivjärven, Mämmijärven, Kuitaan, Guban ja Pozhan kautta. Saavuttiin Haikolaan, josta ei ollut pitkä matka Kemiin johtavalle tielle, jota pitkin pääsi Uhtualle.

Isää ja poikaa ei alkanut kuulua takaisin, lähdettiin etsimään. Eivät olleet Mämmijärvellä, eivät Gubassa, jossa sentään tiedettiin ohikulkeneen ja takaisin tulleen, kantaen kassillista siemeniä. Mentiin Haikolaan, palattiin Mämmijärvelle. Siellä juuri eräs muori saapui rantaan, oli kalasta tulossa. Autettiin häntä vetämään vene maihin, kysyttiin kulkijoita. Muori tiesi, olivat yöpyneet kylässä asuvan vanhan miehen luona.

Mentiin ukon luokse, tämä kieli ensin mitään nähneensä. Vaan lopulta myönsi, että oli kulkijat yöllä siemenviljan vuoksi tappanut, kirveellä hengiltä humauttanut.

"He antoivat henkensä maamme vapauden ja itsenäisyyden puolesta". Kalmismaalla muistetaan sodassa menehtyneitä.

Värikkäät muovikukat peittävät lukuisat hautakummut. Kalmismaalla lepäävät sulassa sovussa ortodoksit, ateistit ja kommunistisen puolueen jäsenet.

Syntyi ongelma, mitä tehdä tappajalle, kun ei ollut levottomien aikojen vuoksi minkäänlaista virkakoneistoa. Päätettiin viedä ukko seudulla oleskelevien englantilaisten interventtien huomaa.

Kuultuaan tarinan nämä päättivät viedä ukon nurkan taakse. Ampuivat hänet siihen paikkaan, noin vain.

Vasta meidän aikanamme selvisi, että interventit, Englannin armeijaa palvelleet, olivatkin olleet kansallisuudeltaan suomalaisia, Arkangelista alueelle saapuneita palkkasotilaita, jotka "laittomasti olivat sotineet Englannin puolella".

Iivo Kaukoniemi oli Wienan asioista kiinnostunut heimoaktiivi, yksi Wienan Karjalaisten Liiton perustajajäsenistä. On mahdollista, että joku kuusamolainen oli katsonut Iivon aktiivista heimotoimintaa pahalla ja vihjannut Iivon "vaarallisuudesta" tsaarin virkamiehille. Maailmansodan puhjettua hänet määrättiin kesäkuussa 1916 Länsi-Ukrainan rintamalle. Iivohan oli edelleen vaimonsa Annan lailla Venäjän kansalainen ja siten asevelvollinen.

Kerrotaan, että määräys lähdöstä tuli Iivolle hänen ollessaan kylillä asioilla, eikä hän ilmeisesti saanut käydä edes kotonaan. Tieto järkytti tyttärensä Annan luona atimoissa olleen, perheen pieni vauva sylissänsä keinutuolissa istuneen Jevdokia Dorofejeffin, joka sai sairauskohtauksen ja keinutuoli kaatui. Pieni lapsi pelastettiin hänen altaan mutta Jevdokia menetyi kohtauksen aiheuttamiin seurauksiin myöhemmin syyskuussa samana vuonna.

Iivon toimista Länsi-Ukrainan rintamalla ei ole tietoa. Ehkä hänellä oli onni matkassaan, sillä kerrotaan, että hän olisi komennuspaikalle saavuttuaan sairastunut punatautiin eikä sen vuoksi olisi joutunut taisteluihin.

Kotiin Kuusamoon Iivo Kaukoniemi kuitenkin palasi, kasvattamaan perhettä, vaelimaan heimoaatetta ja kauppiaksi. Vuonna 1918 hän yhdessä Paavo Ahavan kanssa kierteli Pohjois-Vienassa ja puhui Karjalan Suomeen liittymisen puolesta. Walleniuksen komennuskunnassa Iivolla oli hieno titteli, neuvotteleva virkamies eli "diplomaatti". Itä-Karjalan kansannousun aikaan 1921–1922 Iivo Kaukoniemi osallistui Wienan Rykmentin huoltoon toimiessaan Karjalan hallituksen määräyksestä Kuusamon etappimiehenä.

Sittemmin Iivo Kaukoniemi jatkoi yhteiskunnallisena vaikuttajana Kuusamossa. Hän toimi kansakoulun ja kansanopiston johtokunnissa, suojeluskunnan esikunnassa ja paikallisessa Karjalakerhossa.

Iivo Kaukoniemi kuoli maaliskuussa 1937.

EVA-KAISA LINNA
teksti

TAPANI KAUKONIEMI
kuvat

Juttusarja päättyy tähän.

AUTORETKI AUTIOITUNEELLA ALUEELLA, JOSSA KOLTTASAAMELAISET

Työn alla oleva tie Lotan suunnasta pohjoiseen Suonikylän jälkeen. Maisema sen ympärillä on hiljainen, ylväs ja komea.

Tarunhohtoinen Petsamo

Raja-Joosepin tulliasema on hipihiljainen aurinkoisena keskiviikkoamuna puoli yhdeksän maissa. Tiellä ei liiku ketään mihinkään suuntaan. Maisema huokuu syvää lappilaista rauhaa, vain Luttojoki virtaa ja koski kohisee jossain.

Vielä Nellimin risteyksen vaiheilla tien poskessa seisoivat pieniä koululaisia, ilmeisesti odottamassa koulukyytiään. Nyt ei ole enää ristinsielua, paitsi minä. Ajan kohti Venäjän rajaa mielessäni pieni seikkailuretki tarunhohtoiseen Petsamoon. Pysäytän auton tulin puomille ja marssin sisään suomalaisen virkamiehen puheille. Hyvää huomenta!

– Menetkö bensatankille vai Murmanskisiin, hän kysyy selaillessaan passiani.

– Eikö niitä tankkeja ole lähempänäkin kuin Murmanskissa, vastaan epäpäätävästi.

– On toki, mutta eilen lähin bensa-asema oli kiinni. Oli ukkosta ja sähkötkö poikki. Hyvää matkaa, mies huikkaa työntäessään passin takaisin kouraan.

Minulla ei ole aavistustakaan, missä ja millainen tuo mainittu bensa-asema on. Olen silti tyytyväinen, jos sellainen on. Tarkoitukseni on todellakin tankata niin paljon polttoainetta kuin auton syövereihin mahtuu. Ellei toimivaa tankkia olisi Venäjän puolella, joutuisin palaamaan takaisin Ivaloon.

Siirtyminen kohti seuraavaa Lotan tarkastusasemaa sujuu helposti, mutta se on-

kin hieman vaativampi paikka. Pitää olla passin lisäksi täytetty maahantulolappunen ja kaikki auton paperit kunnossa. Ylimääräisen jännityksen tarjoaa sellainen pikuseikka, että en ole liikkeellä itse omistamallani autolla vaan sukulaismieheltä lainatulla menopelillä.

Onneksi suomeksi kirjoitettu lyhyt valtakirja riittää näille Putinin tunnollisille virkailijoille. Joudun tosin taas ensimmäiseksi vastaamaan kysymykseen, olenko menossa tankille vai Murmanskisiin. Eikö tästä nyt muualle pääse, mietin ja vastaan taas jotain epämääräistä Petsamosta ja Nikkelistä.

Autoani tutkiessaan virkailijat kummas-televat, ettei matkatavarana ole kuin yksi litteä reppu. Niinpä heillä ei ole mitään, mihin tarttua ja matka jatkuu.

Pitäkööt outona tai minä tahansa kummaisena! Luvan saatuaani jatkan hymysuun matkaa kohti tuntematonta päämäärää perustuspeiliin vilkaisematta. Pian edessä onkin tuo mainittu bensa-asema. Tankki

JOSKUS KAUAN SITTEN HOITIVAT POROJAAN

Sven Lokan maalaus "Ristikentän kylä talvella" on tehty T. I. Itkosen vuonna 1914 ottaman valokuvan pohjalta. Kuva teoksesta Muistoja Muurmannilta, Rovaniemi 2008.

Nikel eli Nikkeli on merkittävä kaivoskaupunki edelleen, onneksi luonto sen ympärillä on hieman toipunut. Suomalaiset perustivat sen aikoinaan Kolosjoeksi.

täyteen vaan ja taas mennään, Verhnetulomskaja Doroga, Ylä-Tuuloman tie.

Suomen puolella oli soita, tuntureita, erilaisia isoja ja pieniä vesialueita sekä sinistä taivasta. Petsamon maisema muuttuu kovin erilaiseksi. Kasvillisuus alkaa näyttää pelottavalta. Ensin havupuiden neulasenat ovat vain ruskeita, mutta sitten koko metsä törröttää mustaksi hiiltyneenä. Alueella on riehunut metsäpalo.

Paloalue ei ole lopulta kovin suuri ja metsä muuttuu taas tavalliseksi sekapuustoksi. Saavun kylään, joka on karttani mukaan Svetlij. Se ei ole paljon enempää kuin punamultainen talopahanen, mutta tuuletusikkuna on auki ja seinustalla nököttää

kellertävä Lada. Joku asuu siinä.

Murmanskiin olisi tästä vielä sellaiset 220 kilometriä. Tie näyttää yllättävän hyvältä asfalttibaanalta, joskin kuopasta varoittavia liikennemerkkejä on noudatettava tarkasti ja hiljennettävä vauhtia aina merkin jälkeen. Muuten rysähtää. Erityisesti siltojen kohdalla on aika huonoa, ehkä tulvavesi on syövyttänyt reikiä.

Tien vierellä virtaa Reka Lotta eli se sama, joka Suomen puolella oli Luttojoki. Kun matka etenee, on muitakin jokia, koskia ja järviä. Myös tunturit siintävät sinisinä. Välillä on jyhlää, välillä soista. Erään sillan kohdalla näen suolla kaksi hirveä ja painan jarrua. Ne ehtivät mennä menojaan

Petsamo

- ▶ Petsamo kuului Suomeen 1920-1944.
- ▶ Kolttasaamelaiset ovat Petsamon alkuperäisiä asukkaita. Saamelaisia oli 1920-luvun alussa Petsamon vajaasta 2 000 asukkaasta noin 400.
- ▶ Petsamosta Neuvostoliitolle luovutettu alue oli kooltaan 370,21 neliökilometriä, josta 352,45 neliökilometriä oli maata ja 17,76 neliökilometriä sisävesiä.
- ▶ Asukasluku on nyt noin 40 000.

pitkälle männynkakkuroiden siimekseen ja jään katselemaan vain pientä koskea, joka kohisee sillan alla.

Murmanskin suunnasta vastaan tulee maasturi ja tyhjä tukkirekka, mutta niiden kuljettajilla ei tunnu olevan mitään kiinnostusta minua kohtaan. Alan mieltä, minne lopulta päädyn. Onko edessä jokin tie, josta pääsee kääntymään vasemmalle, pohjoiseen, vai onko ajettava Ylä-Tuulomaan eli Verhnetulomskin kylään. Siellä näyttäisi olevan suuri vesialue, Ylä-Tuuloman tekojärvi.

Ylä-Tuuloman tunnetuin henkilö oli kuolansuomalainen kirjailija ja taidemaalari **Sven Lokka** (1924–2008). Hän syntyi Tuulomajoen rannalla Kuklinan kylässä, missä asui hänen perheensä lisäksi vain yksi sukulaisperhe. Kun Ala-Tuuloman voimalaitos rakennettiin vuosina 1934–1936 ja vesi alkoi nousta, perheet siirrettiin Päiväjärven eli Tuuloman kylään.

Sven Lokan saamelainen mummo ja suomalainen isoisä muuttivat kolmen poikansa kanssa Sompiosta 1860-luvulla. He tarttuivat Tsaari **Aleksanteri II:n** kutsuun ja saivat siitä rahaakin, vero- ja tullihelpoituksia. Lokan isä **Benjam Yli-Lokka** otti myöhemmin kumppanikseen **Greta Sofia Edströmin**.

Suomalaisten elämästä Muurmannin rannikolla 1900-luvun alussa ei juuri ole säilynyt dokumenttiaineistoa. Siksi Lokan maalaukset ja niistä tehty kirja *Muistoja Muurmannilta* (2008) ovat ainoalaatuisia katseltavaa. Kirjan alkulehdillä on julkaistu kuva Uuraan kylästä, Ura-Gubasta, josta kaikki asukkaat siirrettiin pois vuonna 1940. Kuvassa on hirsirakennuksia ja ainakin tusinan verran veneitä rannassa.

Uuraan kalastuskolhoosi Tarmo oli ennen Neuvostoliiton huipputasoa.

Lokan isä Benjam vangittiin ja tapettiin vuonna 1938. Sven joutui armeijaan. Nuoret miehet pantiin härkävaunuun ja kuskattiin Uralin toiselle puolelle Tšeljabinskiin ja siitä vankileirille. Lokka oli vankileirillä neljä vuotta rakentamassa valtavaa tehdasta.

Myöhemmin Lokka työskenteli vuosina 1960–1965 Ylä-Tuuloman valtavalta voimalaitostyömaalla. Nuorttijärven saamelaisen kylä Ristikenttä hautautui 20 metrin syvyyteen. Nuorena Lokka oli aina viettänyt juhannusta Ristikentässä. Lokka oli viimeisiä Muurmannin suomalaisia, jotka saivat elää vanhaksi asti Petsamon uljaan luonnon äärellä.

Kun automatkani kohti Murmanskia on edennyt noin sata kilometriä, on vastassa puomi. Puomia vartioiva mies avaa sen ja katsoo tiukasti kuljettajaa. Avaan ikkunan ja huudan ”Kirkkenees”. Mies kävelee toista tienhaaraa sulkevalle portille ja avaa sen eleettömästi. Käännyin vasemmalle enkä taaskaan vilkaise peileihin. Edessä näyttää avautuvan tyhjä ja tasainen asfalttiteie kohti pohjoista.

Itäisten maisemia, etenkin vaaleana hohtavaa jäkälää, joka peittää paikoin maan pinnan kauttaaltaan. Mietin, että ei näillä seuduilla ainakaan poroja parveile. Maisema on siinä mielessä täysin toisenlainen kuin Suomen puolella. Pysähdyn ottamaan valokuvia ja tutkin karttaa. Olen Doroga Cherez Prirechnyllä ja tunnelma alkaa kohota. Tajuan olevani juuri siellä, mihin toivoin pääseväni!

Karttani mukaan lähistöllä pitäisi olla Ala-Akkajärvi ja Akkajoki, Huutojärvi, Kuovashjaur, Roshjaur ja Nejäskijaur. Koetan löytää vastaavia paikkoja vanhasta historiallisesta kartasta, mutta aineistojen vertaaminen vaikuttaa tuskastuttavan työlläältä. Pieniä ja vähän suurempia järviä on useita siellä ja täällä. Myös vaaroja kohoo lähellä ja kaukana.

Parasta jatkaa matkaa. Alan huolestua, kun hyvä pikitie muuttuu tietyömaaksi. Asfaltista ei ole tietoaakaan, kun edessä näkyy vain leveä ja korkeaksi harjanteeksi asti pehmeällä hiekalla kasattu ajoväylä. Onneksi pian edessä on muutakin nähtävää. Ensimmäiset katuvalot ja sitten näkyy autio ja rapistumaan jätetty talokolossi, entinen kolhoosikeskus.

Prirechnij on vanha kaivoskylä, joka on nyttemmin lakkautettu, mutta ei suinkaan

Palanut metsä on vastassa heti Raja-Joosepin tulliaseman jälkeen. Onneksi metsäpalo ei ole ulottunut Suomeen asti, eikä sen tuho ole kovin laaja Petsamonkaan puolella.

kuollut. Valtavan kivikasan päältä lentää ilmaan pölyä, kun jonkinlainen louhintakone silppuaa kiviainesta hienoksi. Eteen tulee risteys, josta käännyin kohti talorykelmää. Sieltä tulee vastaan auto, jonka kuljettaja avaa ikkunan. Avaan myös ja kerron olevani matkalla Kirkkoniemeen. Mies nyökkäilee ja osoittaa sormellaan vastakkaiseen suuntaan.

Prirechnij on yhtä kuin entinen Suonikylä, kolttien talvikylä ja koltat ovat Petsamon alkuperäisasukkaita. Jo keskiajalta lähtien alueelle alkoi muuttua muita etnisiä ryhmiä, karjalaisia, suomalaisia, komeja ja venäläisiä. Kolttien kylää johti aikoinaan kyläkokous, joka sääteli niin sosiaalista elämää kuin elinkeinotoimintaa, kalastusta ja poronhoitoa.

Ennen maailmansotia kolttialueet ulottuivat Hirvaasta Nuortti-, Lutto- ja Näätämönjokien kautta Varanginvuonolle ja sieltä Jäämerenrantaan Tuulomajoelle saakka. Tarton rauha rikkoi tämän alueen vuonna 1920. Talvisodan sytyttyä vuonna 1939 koltat joutuivat evakkoon, suonikyläläiset aluksi Rovaniemen ja Kemin välille Tervolaan. 1940-luvulla Lapin väkeä siirrettiin vielä Oulun seudulle ja Kalajoelle.

Kun Suomi menetti Petsamon, saivat koltat valita, jäävätkö Suomeen vai menevätkö Neuvostoliittoon. Osa hylkäsi silloin Suomen. Suomen puolelle jääneet koltat saivat asuttavikseen Näätämön, Sevettijärven ja Nellimin alueet. Suonikyläläiset asettuivat pääasiassa Näätämön ja Sevettijärven väliselle alueelle. Valtio kustansi heille yhteensä 52 tilaa ja perinnetaloa, joita on yhä jäljellä Lapissa.

Yksi perinnetaloista on museona Sevettijärven ortodoksisen kirkon kupeessa. Vieressä sijaitsevalla hautausmaalla on tuokittain hautoja, joissa lepää Petsamossa syntyneitä kolttia. Viimeksi kuluneet ajat ovat olleet saamelaisille kamppailua oman kielen ja kulttuurin säilymisestä. Viime elokuun lopulla Sevettijärvellä juhliittiin kolttien asuttamisen 70-vuotisjuhlaa.

Paikalla oli myös **Arkkipiispa Leo**. Juhlan yhteydessä Sevettijärven kirkon äärellä paljastettiin sankarivainajien muistomerkki, joka kunnioittaa Suonikylän, Petsamon ja Paatsjoen sankarivainajia. Heidän hautansa jäivät luovutetulle alueelle.

Jatkan tietä pohjoiseen. Maisemat käyvät yhä komeammiksi ja onneksi tiekin muuttuu taas asfaltiksi. Ennen pitkää edessä on kyltti Никель eli Nickel, suomeksi Nikkeli, mutta sitä ennen on vielä pakko pysähtyä korkealle vaaran päälle, mistä näkee kauas ja jostain kuuluu kohinaa. Alhaalla virtaa Suonijoki. Pian näen putoukset ja valokuvaan niitä.

Putouksilta Suonijoki jatkaa mutkitellen matkaansa Kuotsjärven rantaan. Sinne vie myös tieni. Nykyinen Nikkeli oli Suomen hallinnon aikaan Petsamon kunnan nuorin asutuskeskus nimeltään Kolosjoki. Kolosjoen kaivosteollisuuskaupungin rakentaminen alkoi varsinaisesti vuonna 1937.

Kaivoksen ja jalostuslaitosten lisäksi rakennettiin asuinkerrostaloja ja muita rakennuksia, vesijohto- ja viemäriverkosto sekä muuta infrastruktuuria. Kolosjoen rakentamisella oli suuri työllistävä vaikutus.

Vuonna 1938 Kolosjokea oli rakenta-

Nikkelin hirsinen kirkko on rakennettu korkeahkolle paikalle Nikkelin kaupungin laitaan, kaivosalueen tuntumaan.

Kolttien aikaan elämä Suonikylässä oli täysin toisenlaista kuin arki siellä nykyään.

massa noin 700 miestä. Vuonna 1939 koko Petsamon alueella oli kaivostoiminnan aiheuttamissa rakennustöissä jo noin 2 500 miestä, joista Kolosjoella noin 1 200–1 300, Jäniskosken voimalaitoksella 600–900 ja Liinahamarin sataman rakennustöissä lähes 300 miestä. Vuonna 1945 suomalaisten rakentamasta Kolosjoesta muodostettiin kaupunkityyppinen Neuvostoliiton taajama ja nimi vaihdettiin.

Ajan Nikkelin pääkatua, jonka varrella on kerrostaloja, kuten missä tahansa venäläisessä pikkukaupungissa. Tien päässä on hirsinen rukoushuone tai kirkko, jonka pihasta näkyvät korkeat savupiiput ja iso tehdaskompleksi. Ilma ei vaikuta hirveän saastuneelta.

Nikkelimalmivarat ovat osoittautuneet

paljon suomalaisten 1930-luvulla tekemiä arvioita suuremmiksi. Siksi savu nousee yhä Nikkelin piipuista.

Kaupunki on menettänyt viime vuosina asukkaitaan, mutta siellä asuu edelleen yli 10 000 ihmistä.

Nikkelistä on vajaan kymmenen kilometrin matka Norjan rajalle. Välillä pysähdyn kuvaamaan sotamuistomerkeille, vaikka en tarkemmin tiedä, liittyykö se johonkin yksittäiseen tapahtumaan, vai laajemmin vain sotaan. Tornin rungossa komeilevat sirppi ja vasara sekä teksti: ”Isänmaallinen sota”. Huipulla nököttävän tykin piippu osoittaa tietenkin länteen.

Siihen suuntaan minäkin jatkan ajamista. Risteyksestä saan alleni Kola-tien numero R-21, E105. Tunnen sen Jäämeren-

tienä. Venäjän tullista pääsen nopeasti läpi. Norjan tulli ihmettelee taas, miten minulla ei ole mitään matkatavaroita.

– On minulla reppu, näytän naisvirikailijalle.

Se ei ole enää litteä, koska olen poikennut numerosta 5 tunnetussa kaupassa, venäjäksi Пятёрочка. Tullivirkailija penkoo repun läpikotaisin, mutta ei löydä sieltä mitään, josta minun olisi luovuttava. Auton vieressä seisovaan valtavaan jätesäiliöön minulla ei ole mitään täytettä. Astian seinässä lukee, että se on tarkoitettu vain elintarvikkeille.

Saavun Neideniin, josta on enää 12 kilometriä Suomen rajalle ja Näättämön kylään. Paikalliset puhuvat Ylä-Näättämöstä, joka on Suomen puolella ja Ala-Näättämöstä, joka on Neiden Norjassa. Koltansaameksi paikka on Njauddám, pohjoissaameksi Njávđán, inarinsaameksi Njiávđám ja suomeksi siis Näättämö.

Uhraan ajatuksia Oslosta palautettujen 94 kolttsaamelaisen jäänteiden uudelleen hautaamiseen liittyvään problematiikkaan. Luut vietiin Osloon 1900-luvun alussa mm. arkeologisia tutkimuksia varten ja palautettiin vuonna 2011 Neideniin, missä ne haudattiin yhteishautaan, lähelle koltta-museo Ävviä. Hautaus ei kuitenkaan ollut kolttsaamelaisen perinteen mukainen ja sitä on kritisoitu.

Kolttsaamelaisten asuttamisen 70-vuotisjuhla alkoi elokuun lopussa juuri täältä ja jatkui Sevettijärvellä. Kolttien asuttamista juhlittiin ensimmäisen kerran vuonna 1979, kun Lapin silloinen kirkkoherra **Markus Petsalo** järjesti 30-vuotisjuhlan. Tuolloin ristisaatto lähti jalkaisin Nitsijärveltä ja kulki 30 kilometriä talosta taloon päätyen lopulta Sevettijärvelle. Sen jälkeen juhlaa on vietetty Sevettijärvellä tasakymmenvuosina.

Tarunhoitoisuutta tuolla Petsamon kieroksella näkyi ainakin maisemissa, vihreissä metsissä, sinisinä siintävissä vaaroissa ja tuntureissa sekä kaikkialla pillkottavissa vesistöissä. Omaa karua taruaan kertoivat maastossa risteilevät sähkölinjat ja Nikkelin savuavat piiput. Ne kertoivat, että Petsamon luonto ei ole villi eikä vapaa vaan ihmisen hyödyksi valjastettu.

Matka todisti myös, että Petsamo ei ole kaukainen eikä saavuttamaton, vaikka se ei enää kuulu suomalaisille. Sinne pääsee käymään ja katsomaan, millaista siellä nykyisin on. Petsamo on menetetty, hiljainen, mutta ei kadotettu.

AILA-LIISA LAURILA

Otavan koulutilalla sotavangit huolehtivat sadonkorjuusta syyskesällä 1943. Lempi-mummon albumissa on kuva kolmikosta, joista oikeanpuoleisin on hänen poikansa isäksi nyt dna-testillä vahvistettu Ivan Anaškin.

Suku löytyi Äänisen rannalta

Sinnikäs tutkimustyö tuotti viimein tuloksen. Isoisäänsä etsinyt Ira Vihreälehto on löytänyt sukunsa Venäjän Karjalasta. Dna-testit vahvistivat epäilyn, mutta mediastakin oli suuri apu.

Karjalan Heimo kertoi viime vuoden numerossaan 3–4 tamperealaisesta Ira Vihreälehdestä, joka etsi sotavankina Suomessa ollutta isoisäänsä Venäjältä. Viime kesänä hänet mainittiin jutussa, joka käsitteli sukututkimuskonferenssia Petroskoissa. Nyt marraskuun viidentenä päivänä Vihreälehto kirjoitti yhteisöpalvelu Facebookin ryhmässä Suomi DNA-projekti, että isänisä on löytynyt.

”Tänään sain vihdoin soittaa isälle, että isänsä on löytynyt ja dna-testin vahvistama (testi isän sedästä lukemin 1920/168) Ivan Anashkinin veljestä,” Vihreälehto kertoo

päivityksessään 5. marraskuuta kello 18.40.

Vihreälehto kertoo **Ivan Anaškinista** molemmissa aihetta käsittelevissä kirjoissaan, mutta mitenkään vahvin vaihtoehto tämä mies ei kaikkiaan 15 ehdokkaan joukossa ollut. Vuonna 2016 julkaistussa *Tuntematon sotavanki* -teoksessaan kirjailija toteaa, että Anaškin ei ole todennäköisin vaihtoehto, mutta ei myöskään mahdottomuus.

Ira Vihreälehto kertoo isänsä **Juhani Kautiaisen** vain toistelleen monta kertaa ”kiitos, kiitos,” kun tytär soitti ja kertoi dna-testin kautta saadusta vahvistukses-

ta. Isä aloitti saman tien isänpäivän viettämisen hankkimalla kakkua, suklaata ja kukkia. Juhani selvisi vasta **Lempi**-äidin kuoltua vuonna 1968 perunkirjoituksesta, että hän oli sotavangin poika. Äiti ei puhunut koskaan asiasta, mutta säilytti joitakin valokuvia.

Ilman lehtijuttuja ja Karjalan television haastattelua läpimurto tuskin olisi ollut näin yhtäkkäinen. Tv-katsoja **Maria Gurina** tarttui toimeen.

– Hän opiskelee Suomessa, mutta on syntynyt Venäjällä. Hän näki tv-ohjelman, joka kuvattiin, kun olin vierailmassa Karjalan tasavallan kansallisarkistossa Petros-

AILA-LIISA LAURILA

Vuosien mittainen sitkeä tutkimustyö, kaksi kirjaa, lukemattomia alustuksia, haastatteluja ja lehtijuttuja vaati selvitystyö, joka lopulta tuotti tuloksen. Ira Vihreälehto löysi isoisänsä suvun Karjalan tasavallasta.

koissa viime keväänä. Hän tarjoutui autamaan etsinnöissä.

– Ehdotin, että hän voisi haeskella Anaškineja, joita olen itse monta vuotta jäljittänyt. Hän onnistui löytämään heidät nopeasti VKontaktin ja Petroskoin arkiston tekemän sukuselvityksen perusteella ja toimi alussa yhteyshenkilönä, koska osaa suomea ja venäjää, Vihreälehto kertoo *Karjalan Heimolle*.

Vihreälehdon mukaan tarvittiin tätä kaikkea: pohjatiedot arkistosta, lehtijutut, mm. *Karjalan Heimossa*, tv-ohjelma sekä sosiaalinen media, jonka avulla löydettiin oikea suku, minkä jälkeen dna-testi vahvisti koko homman. Elossa oli vielä Ivanin pikkuveli, 88-vuotias **Nikolai Anaškin**.

– Kaiken lisäksi pitää olla todella sitkeä. Mahdoton kestää vähän kauemmin, kuten olen otsikoinut *Tuntematon sotavanki* -kirjassani.

Facebook-päivityksen mukaan Anaškinin kohtalo on kuitenkin ”aika surullinen tarina”, joka vaatii sulattelemissa. Mistä oikein on kysymys?

– Surullista meidän kannaltamme on, että hän pyrki jäämään Suomeen ja liittyi muutama kuukausi ennen isäni syntymää heimopataljoonaan. Hän kuitenkin katosi rintamalla 18.6.1944 vain viikkoa ennen isäni syntymää. Mummoni odotti häntä palaavaksi. Neuvostoliitossa hän kuoli 40-vuotiaana ja ymmärtääkseni tunsin ahdistusta sota-ajoista. Myös hänen isänsä ja veljensä kuolivat sodassa. Myös mummoni kuoli nuorena, Vihreälehto kertoo.

Ivan kuoli tiettävästi umpisuolentulehdukseen.

Ira Vihreälehto on nyt siis saanut selville, että hänen sukujuurensa vievät Karjalan tasavaltaan, Äänisen rannalle, Naamoilan kylään. Naamoila kuuluu Suojuun, jonka nykyasukkaista suurin osa on venäläisiä, mutta muutaman prosentin verran on myös karjalaisia ja suomalaisia.

Vihreälehto julkaisi päivityksen yhteydessä myös kaksi kuvaa löytämästään isoisästä. Niissä näkyy erittäin komea nuori mies. Kuvat saavatkin kommentoijat toteamaan, että ymmärtävät hyvin Lempiä, Ira Vihreälehdon mummoa. Suhteet sotavankieihin olivat kiellettyjä aikoinaan.

Lempi-mummo oli sota-aikana Mikkelin lähellä Otavan koulutilalla keittäjänä. Tallessa olevan työtodistuksen mukaan hän aloitti tehtävässä marraskuussa 1938. Mikkelin maalaiskunnan kirjoista hän poistui maaliskuussa 1946 mennessään **Eino**-nimisen miehen kanssa naimisiin ja saadessaan tyttären.

Tuntematon sotavanki -teoksen kuvallitteessa on tässä ohessa julkaistu kuva kolmesta Otavaan saapuneesta sotavangista, joista oikeanpuoleisin on mitä todennäköisimmin Ivan Anaškin. Kuvatekstissä kirjailija toteaa, että oikeanpuoleinen muistuttaa hieman hänen isäänsä.

Valokuvaa on revitty ja sen taakse on kirjoitettu: ”Muistoksi”. Lisäksi takana on vuosiluku 1943. Sama kuva on julkaistu myös vuonna 2018 julkaistussa *Kunnes*

rauha heidät erotti -kirjassa. Sen alla olevassa kuvatekstissä kirjailija toteaa: ”Epäilemme, että oikeanpuoleinen mies on isoisäni”. Lopulta juuri hän osoittautui oikeaksi mieheksi.

Miten aiot pitää yhteyksiä sukuun?

– He vaikuttavat oikein mukavilta! Aiomme tavata ja he haluavat esitellä meille suvun perinteisiä paikkoja. Tämä etenee kuitenkin heidän ehdoillaan, meille riitti tämä tieto isäisistä ja hänen hautapaikastaan, joten kaikki tämän jälkeen on meille isän kanssa plussaa. He vaikuttavat ylpeiltä omasta suvustaan ja karjalaisuudestaan.

Vihreälehdon kirjoihinsa keräämään haastatteluaineiston mukaan puna-armeijan sotavankieja kohdeltiin Suomessa ymmärtäväisesti. Tarinoiden mukaan vankeja ei tarvinnut vahtia, koska he elivät maassa tyytyväisinä, ja heidän pahin pelkonsa oli joutua palautetuksi Neuvostoliittoon.

Kaikki Otavan koulutilalla vuonna 1943 olleet sotavangit oli otettu kiinni sodan hyökkäysvaiheessa, osa heistä oli vangittu jopa ennen kuin miehet olivat edes joutuneet ensimmäiseen taisteluunsa. Anaškin oli vangittu Karhumäen valtauksen yhteydessä vuonna 1941.

Jatkosodan alkuvaiheessa suomalaisille korostettiin sukukansojen asiaa ja sitä, että karjalaisten, inkeriläisten ja vepsäläisten kohtalo oli suomalaisten käsissä. Heimotavankieja kerättiin ja koulutettiin Suur-Suomen tarpeita varten. Nuorista heimotavangeista ajateltiin tulevan uudisraivaajia ja vallatun Itä-Karjalan asuttajia.

Vihreälehdon tutkimusten aiempi vahvin epäilty oli **Ivan Matvejev**. Tätä vaihtoehtoa puolsivat seuraavat seikat: mummo oli syntynyt vuonna 1915 ja Matvejev vuonna 1917, Ivaneita kutsuttiin Juhaneiksi tai Jusseiksi ja Ira sai Suomessa harvinaisen I:llä alkavan nimen kuin isäkandidaatin äidillä oli ollut. Todellinen isä oli toinen Ivan, mummoa vuosia nuorempi mies.

– Pidin Ivania kovin nuorena, hän oli Otavan koulutilan sotavangeista nuorin. Mutta meillä oli väärä tieto Suomessa, hän oli syntynyt oikeasti vuonna 1923, mummoni 1916. Etsin häntä kyllä koko ajan, mutta pidin tosiaan mielessäni todennäköisempänä vaihtoehtona jotakin mummoni ikäistä miestä. Isäni epäili koko ajan oikeaa Ivania isäksi, eli hänen intuiotonsa osui oikeaan!

Kun isä syntyi juhannuksena 1944, Karjalaa tyhjennettiin suomalaisista ja Ivan Anaškin oli jo jossain aivan muualla.

AILA-LIISA LAURILA

*Irina Komissarova on tehnyt lujasti töitä tverinkarjalan säilyttämiseksi. Irina Novakin kanssa hän julkaisi marraskuussa kirjan *Miun harpaukset karielan kieleh*.*

Lokakuun Sukukansapäivien aikana yli kymmenen kulttuurinsa tilanteesta Venäjällä. Järjestöpäällikkö

Irina Komissarova opettaa karjalan kieltä Tverissä

Venäjän epätoivoinen tilanne kansallisten kielten opetuksessa on saanut aikaan hyviä tekoja. Erinomainen esimerkki on tverinkarjalainen Irina Komissarova, joka on lapsenhoitovapaallaan ryhtynyt julkaisemaan kalentereita ja muistivihkoja sekä päivityksiä sosiaalisen median kanavissa.

Irina Komissarova opettaa tverinkarjalaa Tverin kaupungissa ja ansaitsee työhön tarvittavia varoja tuotteitaan myymällä. Hän on 34-vuotias nainen, joka oppi karjalan jo lapsena. Hän haluaisi uskoa, että oma kieli elpyy pikkuhiljaa, mutta toivon kipinät ovat kovin heikkoja. Hän on kantanut korttaan kekon opet-

tamalla karjalaa jo yli kymmenen vuotta.

– Meillä oli 70 vuoden ajanjakso, jolloin karjalan kieli oli kirosana. Nyt on ollut nähtävillä pientä nousua. Tverinkarjalaa puhuvia on ehkä vain noin 1 500 ja oma toimintani on vaatimatonta, Irina sanoo.

Irinan projektin nimi on *Elä, karielan kieli*. Karjalan kielen kurssit ovat yksi osa

projektia, ja apuna on sosiaalinen media. Esimerkiksi venäläisen Vkontakten sivuilla Irina lukee tekstejä ja lausuu runoja karjalaksi. Hän on saanut huomata, että vaatimatonta alkua voi kasvaa vähitellen.

– Ensimmäisellä kurssillani oli vain kaksi oppilasta, yksi nuori tyttö ja yksi vanhempi mies. Toisena vuonna oli jo 23–25 oppilasta, jotka olivat nuoria tyttöjä ja poikia sekä eläkeikäisiä miehiä ja naisia, hän kertoo.

Nyt kurssilaiset kokoontuvat säännöllisesti tveriläisessä kirjastossa. Tämä osoittaa, että Tverin Karjalassa riittää vielä kiinnostusta omaan kieleen ja kulttuuriin. Kouluissa tverinkarjalan opettaminen on lähes kokonaan loppunut ja opinnot ovat harrastustoiminnan varassa.

– Tverin alueella on vain yksi koulu, jossa karjalaa voi opiskella vapaaehtoise-

some-tähden joukko kiersi eri paikkakunnilla Suomessa kertomassa oman kielensä ja Riku Savonen Suomi-Venäjä-seurasta haastattelee Ira Komissarovaa Tampereella.

Yhteystietoja

- ▶ **Vkontakte:** vk.com/karielan_kieli_tverissa
- ▶ **Facebook:** Irina Stroganova ja Karielan kieli Tverissä
- ▶ **Instagram:** Tverin Kariela
- ▶ **Youtube:** www.youtube.com/channel/UCflhupyZYfRFFhMklnkTwmw

na aineena. Jos tilanne ei parane, kieli on sammumaan päin, hän pelkää.

Irinaa on toki kyselty kurssien piitoon myös kaupunkia kauemmaksi Tverin alueen karjalaiskyliin, mutta autoilu ympäri laajaa maaseutua ei onnistu ihan helposti. Perheessä on nimittäin 4-vuotias Miša-poika, joka vaatii oman osansa äidin ajasta.

Lokakuussa Irina Komissarova pääsi mukaan Suomi-Venäjä-seuran järjestämälle sometähtien kiertueelle, jonka aikana kymmenkunta nuorta aikuista kiersi Suomessa kertomassa kansallisten kielten tilanteesta Venäjällä. Ryhmään kuuluneet

sometähdet ovat keksineet monia erilaisia tapoja käyttää omaa kieltään ja saaneet houkutelua muita mukaan.

Irina Komissarova on omaa sukuaan **Stroganova** ja kotoisin Puasinkoin kylästä. Hän syntyi Tverissä vuonna 1985, mutta kasvoi diedon ja buabon eli isoisän ja isoäidin luona maaseudulla. Hän kävi kymmenen vuoden ajan koulua naapurikylässä Kozlovassa ja opiskeli sen jälkeen juristiksi Tverin yliopistossa.

– Opin karjalan kielen lapsena ja koulussa sain toimia vieraiden vastaanottajana ojentaen heille leipää ja suolaa, hän muistelee.

Irina on oikeastaan tv-kuuluisuus, sillä hän oli mukana tv-toimittaja **Arvo Ahlroosin** Tverissä kuvaamissa dokumenttelokuvissa. Pääosissa olivat isovanhemmat Vanja ja Dunja, mutta mukana pyöri myös pikku Ira. Vanja eli **Ivan Vasiljevitš Iljin** työskenteli aikoinaan sovhoosin työkonetorjaamon johtajana ja Dunja eli **Jevdokija Ivanovna Iljina** sairaanhoitajana.

Ahlroosin lisäksi myös **Lisa Hovinheim** teki **Perti Virtarannan** kanssa tv-dokumentin, jossa Vanja ja Dunja esiintyivät, mutta Hovinheimoa Irina ei muista,

Virtarannan kylläkin. Vanja-isoisästä tuli tv-ohjelmien kautta suomalaisille jopa yllättävän tuttu.

– Hän oli käymässä Suomessa ja meni johonkin kauppaan. Siellä tuli suomalainen mies hänen luokseen ja kertoi tunnistavansa hänet. Vanja hämmästytti ja väitti miehelle, että hän on tullut kaukaa Tverin Karjalasta, aivan Moskovan pohjasta, eikä häntä voida tuntea Suomessa. Mies kuitenkin intti tuntevansa, koska oli nähnyt hänet televisiossa, Irina nauraa.

Myös Irina kävi jo kymmenvuotiaana ensimmäisen kerran Suomessa. Matkassa oli kaikkiaan neljä tyttöä ja **Zoja Turičeva**, joka vei heidät myös vierailulle tv-toimittaja Arvo Ahlroosin luokse.

– Oli hienoa käydä Suomessa jo pikutyttöinä ja nyt käyntejä on tullut jo lukemattomia, hän sanoo eikä edes muista käyntien tarkkaa lukumäärää.

Yksin ei Irina Komissarova ole tarvinnut karjalaisuutta elvyttää. Hän on ollut perustamassa Tverinkarjalaisten nuorten omaa järjestöä ja siinä on nykyään noin 50 jäsentä. Irina toimi vuosina 2009–2014 sen johtajana. Tverin Kariela -järjestöllä on Instagramissa lähes 200 seuraajaa.

Kielikurssien oppimateriaaleja tuottamisessa ja kielikurssien järjestämisessä kumppaneita ovat olleet muun muassa **Irina Novak** ja **Elena Kiskina**.

– Haluan tehdä kirjoja, koska kirja on hyvä tapa säilyttää kieli. Koko viime kesän kulutin tekemällä materiaalia dvd-levylle.

Äänimateriaali tuli 8. marraskuuta Kozlovan-kylässä julkaistuun oppikirjaan, jota hän on laatinut yhdessä Irina Novakin kanssa. Oppikirjan nimi on *Miun harpaukset karielan kieleh*. Se tulee talven aikana ahkeraan käyttöön kaikenikäisille.

Varmalta vaikuttaa, että työt eivät Irinalta lopu kesken. Rahat voivat loppua, mutta sitä vastaan taistellakseen Irina suunnittelee ensi vuodeksi isoa seinäkalendaria. Kuluneen vuoden taskukalendaria hän myi kaikkiaan 600 kappaletta. Myynnissä olevissa muistivihkojensa kansissa hehkuvat karjalaiset marjat: vadelmat, mustikat, lakat ja karpalot.

AILA-LIISA LAURILA
Teksti ja kuvat

Oyme-yhtyeeseen kuuluvat Eževika Spirkina (oik.), Larisa Zybkina, Kseniia Zobanova, Anastasia Kosova, Elena Barskova ja viulisti Vladislav Oskolkov. Kaksi muusikkoa puuttuu kuvasta.

Mordvalainen Ойме enemmän kuin sielukas etnoyhtye

Lokakuun lopulla Tampere-taloon kokoontui isoon konferenssiin kaikkiaan noin 80 maasta yli 2 500 osallistujaa, joista lähes 300 oli esiintyviä taiteilijoita. Talon täytti Womex eli World Music Expo, jossa useiden tunnettujen suomalaisten etnomuusikoiden ohella suomalais-ugrilaisia edusti mordvalainen Oyme.

Ensimmäiseksi on korjattava asia, jonka me suomalaiset voimme surutta sanoa, mutta jota Mordvan tasavallassa asuvien suusta ei juuri kuule. He eivät puhu itsestään mordvalaisina vaan ovat joko ersiä ja mokšia. Oymen muusikot kertovat, että ersäläiset ja mokšalaiset eroavat toisistaan kuin virolaiset ja suomalaiset.

Ersien ja mokšien yhteinen tasavalta Mordva sijaitsee Volgan länsipuolella ja pääkaupunki Saransk runsaat 500 kilometriä Moskovasta itäkaakkoon. Asukkaita

tasavallassa on runsaat 800 000.

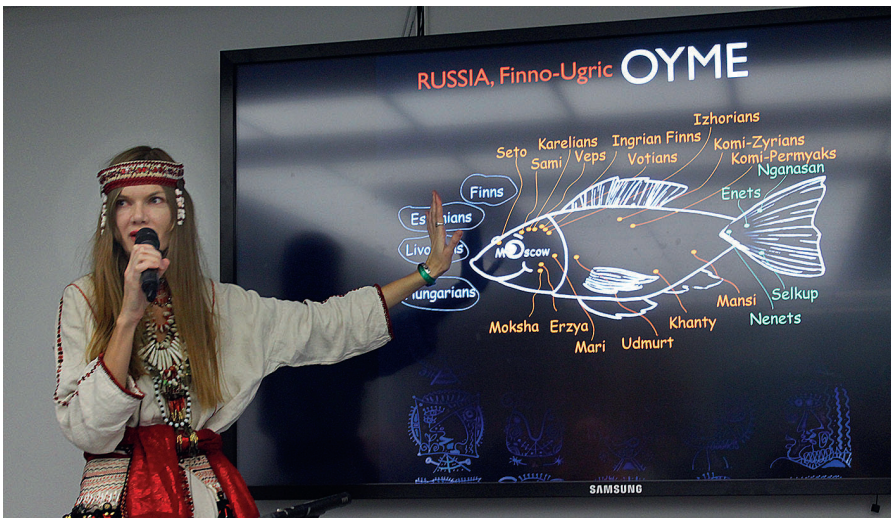
– Venäjällä puhutaan kaikkiaan 289 kieltä. Stalin, joka oli georgialainen, ajatteli, että etninen kansallisuus voi olla vaaraksi Neuvostoliitolle. Lenin sen sijaan perusti 16 kansallisvaltiota. Suomikin oli mukana, mutta poistui sitten joukosta, Oymen Eževika Spirkina aloittaa alustuksensa.

Oyme (Ойме) on ersää ja tarkoittaa sielua. Yhtye koostuu neljästä naispuolisesta laulajasta ja kahdesta miesmuusikosta. Heistä on tullut ammattimuusikoita,

mutta heidän sielussaan riittää tilaa yhtä hyvin ersien kuin mokšienkin kulttuurille. He ovat kiinnostuneita laajemminkin suomalais-ugrilaisesta kulttuurista. He ovat perehtyneet siihen syvästi ja kertoivat siitä muillekin Tampereen konferenssissa. Yleisö kuunteli kiinnostuneena.

Eževika Spirkina on Oymen vahva johtohahmo, joka puhuu koko ryhmän puolesta. *Karjalan Heimolle* hän paljastaa myöhemmin, etteivät muusikot asu tällä hetkellä omassa kotitasavallassaan vaan Moskovassa. Yhtye harjoittelee moskovalaisen firman tiloissa ja kiertää keikoilla ympäri Venäjää, mutta myös laajalti pitkin Aasiaa, Eurooppaa ja muuta maailmaa. *Karjalan Heimot* on tavannut Eževikan Suomessa ennen tätä konferenssia jo kahdesti vuonna 2016.

Rakkaat kotiseudut eivät ole ryhmältä unohtuneet, vaikka asuinpaikka ja työ ovat vieneet muualle. Oymen muusikot aloittivat uransa taannoin kiertämällä niin ersien ja mokšien parissa maaseudulla oppimassa omaa kulttuuria. Eževika sanookin, ettei

Oymen laulajat esittivät muun muassa ersien ja mokšien häälauluja solistinsa alustuksen tueksi. Oyme-yhtyeen solisti ja johtohahmo Eževika Spirikina alustaa Womex-väelle suomalaisugrilaisista kielistä. Oyme-yhtyeen taikasauva toteuttaa toiveita ja toimii tarvittaessa soittimena.

Oyme ole pelkkä etnomusiikkiryhmä vaan paljon enemmän. Näitä tutkimusmatkoja hän pitää erittäin tärkeinä, koska ne veivät syvälle suomalais-ugrilaisuuteen.

– Emme ole vain etnomuusikoita vaan myös etnotutkijoita. Koulutamme, luennoimme ja kerromme suomalais-ugrilaisesta kulttuurista. Järjestämme leikkihetkiä lapsille ja luentotilaisuuksia aikuisille. Meidät tilaamalla paikalle saa paljon enemmän kuin pelkän konsertin.

Näin oli Tampereellakin. Oymen artistit **Larisa Zybkina, Ksenia Zabanova, Elena Barskova, Anastasia Kosova ja Vladislav Oskolov** istuivat eturivissä, kun Eževika Spirikina alusti suomalais-ugrilaisuudesta. Välillä muutkin nousivat ylös ja esittivät muun muassa häälauluja niin ersäksi kuin mokšaksikin.

Muusikoita harmittaa, etteivät nykymordvalaiset nuoret juuri ota vanhoja kansallisia perinteitä hääjuhliensa ohjelmaan. Toisaalta se juuri innostaa heitä itseään suomalais-ugrilaisen kulttuurin edistämiseen niin Venäjällä ja ulkomailla, myös perinteisten soittimien, unohdettujen van-

hojen mordvalaisten kappaleiden ja sävelmien palauttamiseen sekä suvaitsevaisuuden kulttuurin muodostuminen suomalais-ugrilaiseen maailmaan.

Etenkin eturivissä istuvien korvia kuuntottaa heidän paitsi moniääninen myös varsin kovääninen laulutapansa.

Seinälle heijastui kuva kalasta, jonka eri puolille oli kirjoitettu suomalais-ugrialaisten kansojen nimiä. Miksi kala – tietenkin siksi, että sana kuuluu niihin, jotka yhdistävät monia suomalais-ugrilaisia kieliä. Suomi, Viro ja Unkari on merkitty sinisellä värillä, koska ne ovat suvereenia valtioita. Sitten seinälle heijastuu kuva, jossa kalat kuivuvat narulle ripustettuina.

– Toinen on kuvattu Virossa ja toinen Daghestanissa. Kaikki me pidämme kalasta! Eževika Spirikina sanoo.

Seuraavaksi katsomme Suomalais-ugrilaisen nuorison työpajan Komissa tekemän animaation. Se kertoo luomistarinan. Pääosassa on sorsa, joka ui vedessä mukanaan kaksi munaa.

Sitten lintu lentää munien kanssa, kun-

nes putoaa veteen. Munista kuoriutuu mies ja nainen.

Näemme myös kauniita akvarelleja, jotka yhtyeeseen kuuluva Anastasia Kosova on maalannut. Yhdessä kuvassa on suuri koivu. Ryhmä aloittaa laulun, josta kuuluu monta kertaa sana ”kielo”. Yleisö saa kuulla, että kielo tarkoittaa suomeksi koivua.

Lopuksi tutustumme salaperäiseen näköiseen sauvaan, joka on saanut odottaa esiintymisvuoroaan sivummalla. Sauva haarautuu ylhäällä ja haarojen päihin on kiinnitetty puusta veistetyt miesfiguuri ja kaksipäinen hevonen. Sauva on hedelmällisyyden symboli. Kun mies haluaa lapsia, hänen pitää lyödä sauvalla maahan kolme kertaa ja esittää toivomuksensa. Ääneen ei toivettaan saa tietenkään paljastaa.

Sauvaan on kiinnitetty runsaasti erivärisiä silkkinauhoja. Nyt on yleisön vuoro kiinnittää siihen nauha, lyödä sauvaa kolmesti ja esittää mielessään toivomuksensa. Sauva toimii myös musiikki-instrumenttina, jolla voi kolistaa lattiaa. Silloin myös siihen kiinnitetty pienet kellot kilisevät.

AILA-LIISA LAURILA

Womex eli World Music Expo pidetään joka vuosi lokakuussa jossain Euroopan kaupungissa ja tänä vuonna pidettiin 23.–27.10.2019 Tampereella.

Karjalan pappa ja kultaiset lapsuusmuistot

Mitä enemmän ikävuosia ihmiselle suodaan, sitä useammin hänen mielikuviinsa piirtyvät kauniina ja tärkeinä lapsuusvuosien kokemukset ja muistot. Alitajunta luo niille vuosi vuodelta arvokkaamman paikan ja muodot, joihin mielellään pyrkii ajatuksissaan palaamaan.

Ennen kouluunmenoa perheenjäsenet ja kodin piiristä saadut kokemukset merkitsivät oman elämäni rakentumisen perustekijöitä. Isovanhempani **Mikko** ja **Nasti** olivat sodan syttyessä syksyllä 1939 joutuneet lähtemään kotiseudulta Raja-Karjalasta, Impilahden pitäjän Ruokojärven kylästä evakkotielle, kohti tuntematonta tulevaisuutta.

Matkassaan he toivat paitsi välttämättömät tarve-esineet myös karjalan kielen rikkaan sanaston ja sananparret, joita aivan pienestä pitäen koetin tallentaa henkiseksi pääomaksi muistiini.

Lapsena tunsin suurta turvallisuutta, kun Mikko-pappa tuvansohvaan nukkumaan käydessään lausahti: ”Tule, poikakulu, käbrötä papan selän taakse, käymmö vain muate!”. Yhdessä saimme lammasnahkan päällä makoisat unet. Toisinaan Mikko-pappa, vanhana hevosemiehenä, lauleli kuorsauksen välillä rekilaulun pätkää: ”Voi kuinka pieninä palasina onkaan, minun onneni maailmalla!”

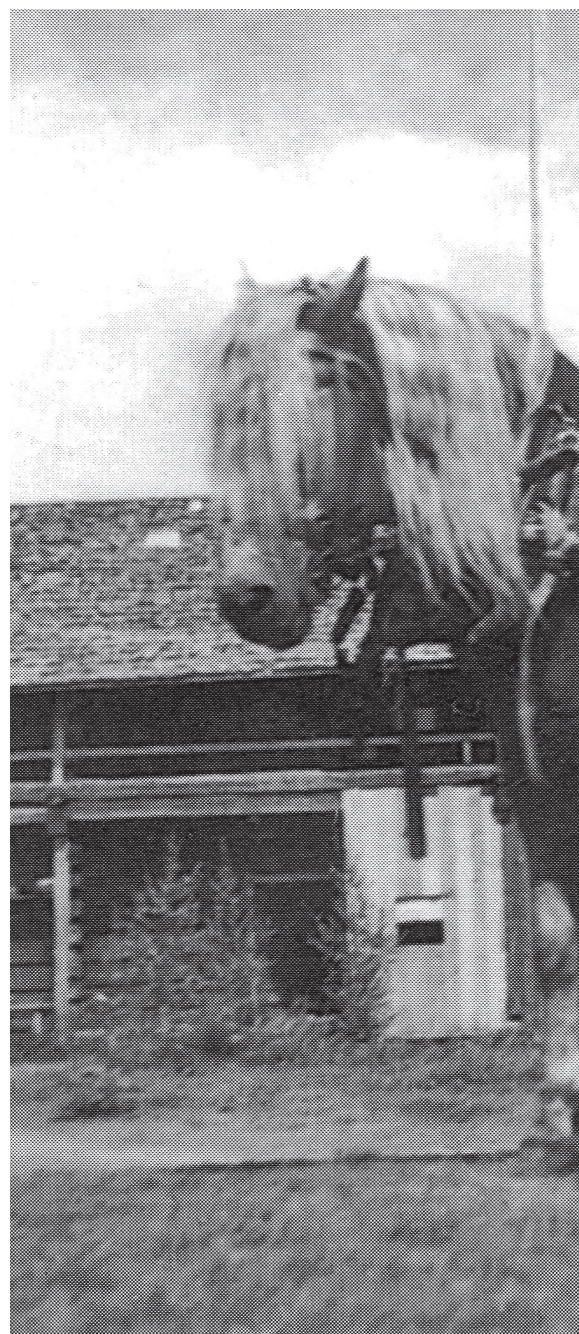
Olin ilmeisesti noin kuusivuotias, kun Mikko-pappa alkoi pystyttää Raija-siskon ja minun ilokseni leikkimökkiä kotipihassa sijaitsevan aitan vierelle. Hän oli jo saanut laitetuksi paikalleen maahan juntatut nurkkapylväät, joiden varassa pikku pihamökki tulisi seisomaan, kun minä saapas-

telin ukin luokse. Siinä rakennustyömaan äärellä minä taisin kysellä Mikko-papalta, milloin leikkimökki olisi valmis. Holkki-Saimaa-savuke suupielessään hän vastasi: ”No, sithän sen nägöo, ken sinne asti elää!”

Raija-siskon ja minun osaksi oli tullut suuri kunnia, kun pappa oli tehnyt leikkimökin juuri meitä varten. Muistelen, että siihen leikkimökkiin saatiin ensimmäisiä kalusteita rajanaapurista, kihlakunnan tuomari **Lauri Kukkosen Kirsti**-tyttareltä, joka oli Raija-siskon hyvä ystävä. Myöhemmin, leikkimökin ollessa jo valmis, sisusti Raija-sisko siihen kauppapuodin, ja jos muistan oikein, ei minulla ollut oikeutta sen asiakkaaksi. Minulla kun ei ollut edes ”rahaa maksaa reilusti tekemistäni ostoksista”.

Niin ikään, kun lapsuusvuodet vierivät eteenpäin, leikkimökin tiloihin siirtyi palvelupiste, nimeltä ”Kultaisen tähden saluuna”. Saluunassa nähtiin ainakin **Kalevi Hyttinen**, joka aikuisena tunnettiin **B. J. Mertasen** sekä Savo-Karjalan Linja Oy:n bussien kuljettajana.

Mikko-pappa oli kekseliäs rakentaja. Kun olin jo toisella luokalla Kinahmon kansakoulussa, ja keväällä 1958 palaamassa kotiini, huomasin, kuinka Mikko-pappa oli rakennellut pienen vesimyllyn maantiejoaan. Siihen kohtaan, missä oli pyö-

reistä hirsistä tehty silta, jota myöten kulkitie ”Hiekkaladolle”, ja siitä edelleen kohti Lauri Kukkosen kesähuvilaa.

Näen vieläkin kuin sieluni silmin, kuinka vesimyllyn siivekkeet pyörivät vinhaa vauhtia keväisten sulamisvesien antaessa pontta pyörimisliikkeeseen. Vaan annapas ajan kulua, päivän mennä, toisen tulla: Mikko-pappa oli yhteen aikaan hyvin salaperäisen näköinen, eikä hän ilmaissut sanallakaan, mitä hänellä oikein oli mielessään.

No, muutaman päivän päästä, kun ke-sävieraamme, kummisetä Kauko ja kummitäti Hillikka olivat lähteneet serkkujen Joukon ja Timon kera takaisin Kouvolaan, tuo salaisuus alkoi selvitä. Mikko-pappa

kuljetti käsissään kahta pyörää, jotka hän oli valmistanut Raija-siskolle ja minulle liikennevälineiksi. Iso ”motskari” oli pappan sanojen mukaan Untolle ja pienempi ”motskari” oli tehty Raija-siskoa varten.

Motskarien pyörät Mikko-pappa oli sahannut pyöreän hirsitukin päästä ja kiinnittänyt etupyörän puiseen ohjaushaarukkaan, ja kaksi takapyörää oli kummankin motskarin peräosan paksussa lankussa kiinni metallipulteilla. Siskoni kanssa olimme mielissämme, kun Mikko-pappa ilmaisi kiintymyksensä meihin näin konkreettisella tavalla.

Äitini isä, Mikko Huttu oli syntynyt 11. syyskuuta 1894 Impilahden kunnan Ruo-

kojärven kylässä. Hän oli käynyt vain muutamana viikona kiertokoulua niin, että hän osasi auttavasti lukea ja kirjoittaa nimensä silloin, kun oli allekirjoitettava jokin virallinen asiakirja.

Muistan senkin, miten Mikko-papantona tohisi voimakkaasti, kun jokin tämän kaltainen tärkeä toimitus oli meneillään. Kun isovanhempani käyttivät puhekielenään aitoa karjalankieltä, olin minäkin siinä etuoikeutetussa asemassa, että omaan muistiini jäi kymmenittäin karjalankielisiä sanontoja ja ilmaisuja, jotka yhä vieläkin toisinaan ”nousevat pintaan”. Erityisesti silloin, kun saan tavata äitini serkkuja tai heidän lapsiaan, joiden sukujuuret ovat alun alkaen Raja-Karjalan seuduilta, joko

Karjalan pappa ja Nasti-mamma uusilla asuinsijoillaan Polvijärvellä, kyläreissulla Teerivaarassa, karjalaisten kärryjen ja liinaharjahevosen kyydissä 1950-luvulla.

Suistamolta tai Laatokan pohjoisrannalta, Impilahden luonnonkauniilta kunnailta.

Varsinkin itäkarjalaiset kansanlaulut viritivät mieltäni Karjalan kylien salomaille, sinne missä ”kaskien sauhut ja uinuvat yöt” olivat esi-isiemme ja esiäittemme eletäväksi annettua alkuvoimaista todellisuutta.

UNTO MARTIKAINEN

KIRJALLISUUS

Heimosoturit, sankareita vai roistoja?

Villi itä – Suomen heimosodat ja Itä-Euroopan murros

Aapo Roselius ja Oula Silvennoinen
Tammii, 2019, hinta 25–30 euroa.

Heimosodiksi kutsutuista suomalaisten sotilasjoukkojen retkistä on kirjoitettu pitkä rivi kirjoja. Useimmat kirjoittajat ovat pyrkineet vaalimaan 1920–1930-lukujen AKS-henkistä myyttiä Vienan, Viron ja Aunuksen vapautusretkien yllä. Uudessa kirjassaan *Villi itä – Suomen heimosodat ja Itä-Euroopan murros* Aapo Roselius ja Oula Silvennoinen riisuvat sankariviittaa heimosoturien harteilta.

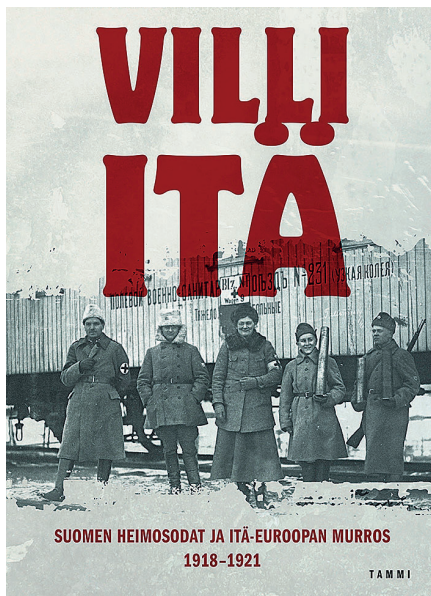
Kirjan alaotsikon mukaisesti he myös kytkvät suomalaisten sotaretket osaksi erityisesti Baltian maissa vallinnutta sekasortoa ja kansallisia vapauspyrkimyksiä, jotka seurasivat Venäjän ja Saksan keisarikuntien romahduksia.

Kirjan alkusanoissa kirjoittajat toteavat, että ”heimosodat” on harhaanjohtava nimitys, joka on hämärtänyt näiden konfliktien yhteyden Venäjän sisällissotaan ja eurooppalaiseen vapaajoukkoliikkeitään. ”Ihannoiva ja sievistelevä heimosotakirjallisuus on tieteen tahtoon kätkenyt näkyvistä heimosotien draaman ja traagiikan.” Kirjoittajat lupaavat tuoda näitä piirteitä aikaisempaa paremmin esille. Tämän lupauksen kirjoittajat pitävätkin huolellisella tutkijan otteella ja alkuperäisiin lähteisiin tukeutuen.

Roselius ja Silvennoinen rinnastavat oivaltavasti Baltiassa mellastaneet Saksan armeijan rippeistä ja paikallisesta saksalaisesta yläluokasta muodostuneet vapaajoukot (Freikorps) ja suomalaiset vapaajoukot (heimosoturit). Vapaajoukkoja muodostettiin nopeasti improvisoiden vapaaehtoisista, jotka olivat valmiit saman tien heittäytymään seikkailuihin ja taisteluihin. Joukkojen kouluttamiseen, sotataitojen ja kurin luomiseen ei liennyt aikaa.

Vapaajoukot houkuttelivat palkkasoturien mentaliteetin omaavia henkilöitä, joissa yhtyi uhkarohkeus ja toimintatarmo kurittomuuteen ja kyvyttömyyteen hyväksyä auktoriteetteja.

Mukaan liittyi heimohengen innostamia idealisteja, mutta myös rikollisia, persoonallisuushäiriöisiä ja psykopaatteja, jopa

joukkojen johtajina. Monet sisällissodan taisteluista syrjään jääneet pyrkivät hakemaan kompensatiota ja sankarimainetta heimosotaretkiltä.

Kirjoittajat keskittyvät ajanjaksoon kevästä 1918 syksyyn 1919. Tuohon väliin mahtuvat heimosotaretkistä keskeisimmät: Viena huhtikuusta syyskuuhun 1918, Viro joulukuusta 1918 maaliskuuhun 1919 ja Aunus huhtikuusta elokuuhun 1919. Vienan kansannousu ja sen suomalainen apuretirikunta talvella 1921–1922 on jätetty kirjassa lyhyelle maininnalle, samoin Petsamon retket, jotka usein luetaan heimosotaretkiin. Tämä on perusteltu ratkaisu, kun erityisesti Baltian maiden tapahtumiin keskittyminen tuo paljon uutta tietoa suomalaiselle lukijalle.

Ensimmäisen Vienan retken 1918 tapahtumien kulkuun ei Villi itä -kirja tuo juurikaan uutta aikaisempiin heimosotahistorioihin verrattuna.

Heimosoturien pettymys sotimiseen väsyneihin ja kansannousuun innottomiin karjalaisiin tulee hyvin ilmi, samoin saksalaisista aineksista koostuneen suomalaisjoukon ongelmat suhteissaan kylien asukkaisiin.

Vienan vapaajoukon tuho järkytti Suur-Suomesta haaveilleita aktivisteja. Vienalaisten oli odotettu tervehtivän suomalaisia vapauttajina, mutta he muuttivatkin brittien avulla vihollisiksi ja nousi-

vat vapaustaisteluun vapauttajina itseään pitäneitä vastaan.

Viron retken kuvaus on kaunistelemaan sekä taistelujen osalta että taistelujen välistä. Jo lähtösatamassa vallitsi hakkapeliittain uho: ”karhun voimalla me lyöme ja kohta saatte kuulla töistämme”. Takaisin luvattiin tulla junalla, vapautetun Pietarin kautta.

Vuoden 1919 alun Tallinna villitsi Suomesta tulleet nuorukaiset. Viina virtasi ja ilotalot tarjosivat kokemuksia, joista kotimaassa ei ollut voitu uneksiakaan. Päälystöllä oli täysi työ koota joukot ja upseerit kapakoista sotatöihin.

Vienan retken aikaiset viholliset, britit olivat nyt liittolaisia, joiden laivaston avulla tehtiin uhkarohkeaa selustahyökkäys Narvaan. Suomalaisten vapaajoukkojen suorittama Narvan valloitus onkin jäänyt myös Viron historiaan sankariryönä, joka auttoi ratkaisevalla tavalla maata vapauttamaan lähes Tallinnan laitamille edenneitä punaisista.

Jo Narvassa pääsivät myös vapaajoukkojen huonot puolet esille. Suomalaisten kunniaa eivät kohottaneet itäisen ja eteläisen Viron kaupunkien ja kartanoiden valtauksia seuranneet ryöstelyt ja suoranaiset joukkomurhat, joiden uhreiksi joutuivat ilman erityisiä tutkimuksia kaikki tavatut punaiset tai sellaisiksi epäillyt.

Lopulta virolaiset huokaisivat helpotuksesta saatuaan työnnettyä vapauttajaveljet laivoihin. Eräs idealisminsa menettänyt nuori heimosoturi kirjoitti paluumatkalla päiväkirjaansa: ”Ryöstäen, murhaten ja hävittäen ovat suomalaiset joukot kulkeet yli Viron”.

Heimosotien historiaa tuntevalle lukijalle on kirjassa erityisen kiinnostavaa saksalaisten vapaajoukkojen toiminta Liettuassa ja Latviassa. Niihin haetaan vauhtia Berliinin spartakistikapinasta tammikuussa 1919 ja edetään Latviaan, jossa vapaajoukkojen johdossa tavataan suomalaisille tuttu saksalaisenraali **Rüdinger von der Goltz**.

Itsenäisyyttä tavoitelleessa Latviassa soti saksalaisten ja latvialaisten joukkojen lisäksi länsiliittoutuneita, punaisia ja valkoisia venäläisiä, ukrainalaisia ja virolaisia. Von der Goltz vapaajoukkoineen haaveili muodostavansa Baltiasta puskurivaltion (Oststaat) bolševikkien uhkaa vastaan ja

Villi itä -kirjan kuvitukseen kuuluu muun muassa kuva, jossa Narvan valloittaja komppanian päällikkö Anto Eskola seisoo historiallisella rajalla Narvan linnan katveessa.

Aapo Roselius, Oula Silvennoinen

- ▶ Aapo Roselius on tutkinut laajasti Suomen sisällissodan ja 1920- ja 1930-luvun historiaa. Hänen tuotantoonsa kuuluvat muun muassa teokset *Teloittajien jäljillä* ja *Isänmaallinen kevät*.
- ▶ Oula Silvennoinen tunnetaan erityisesti Suomen toisen maailmansodan aikaisia kipupisteitä luotaavista teoksista kuten *Salaiset aseveljet* ja *Tuntematon Lauri Törni*.
- ▶ Roseliuksen ja Silvennoisen yhteiseen tuotantoon kuuluu kiivasta keskustelua herättänyt teos *Suomalaiset fasistit* (yhdessä Marko Tikan kanssa).
- ▶ *Villi itä* oli tietokirjallisuuden Finlandia-palkintoehdokas vuonna 2019.

jopa liittoutumalla valkoisten venäläisten kanssa kukistavansa niin bolševikit kuin Saksan tasavaltaisen hallituksen.

Myös heimosoturien Aunuksen retkettä on paljon kirjoitettu. Roseliuksen ja Silvennoisen mukaan kyseessä oli puhdas valloitusretki, jossa Venäjän sisällissotaa hyödyntäen oli tarkoitus liittää Aunus Suomeen. Retken puuhamiesten innoittajina olivat Narvasta ja Etelä-Virosta kantautuneet tiedot suomalaisten sankaritöistä.

Epäilijät koettivat muistuttaa edellisen vuoden surkeista kokemuksista Vienassa. Aunuksen retkeä vastustivat Suomen hallitus, eduskunnan enemmistö ja myös armeijan johto, mutta jääkärit ja Itä-Karjala-aktivistit painostivat poliitikkoja ja saivat lopulta luvan käynnistää vapaajoukkojen operaation.

Yllytyksen ja sotakiiknon voimalla edettiin Laatokan koillisrantaan Lotinanpeltoon saakka ja pohjoisen suunnalla Petroskoin laitamille huhtikuussa 1919. Vastarintaa kohdattiin aluksi vähän, mutta kiinni saa-

tuja vastustajia kohdeltiin julmasti ja satoja sotilaita ja siviilejä teloitettiin tutkimatta.

Vastapuoli sai kuitenkin kevään edetessä joukkonsa järjestykseen, teki uhkarohkean hyökkäyksen laivoilla Laatokan kautta heimosoturien selustaan ja sai aloitteen haltuunsa. Suurin odotuksin aloitettu sotaseikkailu päättyi katastrofiin ja lähes 400 vapaaehtoista nuorta miestä jäi Aunuksen multiin. Vastapuolen tappiot lienevät olleet samaa suuruusluokkaa.

Tarton rauha vuonna 1920 rauhoitti itärajan, mutta puheet Suur-Suomesta ja häpeärauhasta jäivät elämään. Syntyi laaja heimosotakirjallisuus, jossa myönnettiin sotaretkien kielteiset ilmiöt, mutta varottiin heikentämästä niiden ihanteellista sävyä. Roseliuksen ja Silvennoisen arvion mukaan ”heimosotakirjallisuudessa sota kirkasti, kasvatti ja aatelo, sen sijaan, että olisi turmellut, rampauttanut ja väänännyt kieroön”.

PEKKA VAARA

KIRJALLISUUS

Arvo Tuominen hahmottelee koko tarinaa Vladimir Putinista

AILA-LIISA LAURILA

Vladimir Putin - koko tarina

Arvo Tuominen

Readme.fi, 2019, n. 30 euroa.

Kokenut tv-toimittaja **Arvo Tuominen** tunnetaan Venäjään laajasti perehtyneenä asiantuntijana. Hän on matkustellut useiden vuosikymmenien aikana ristiin-rastiin niin Neuvostoliitossa kuin nyky-Venäjälläkin. Hän seurasi itänaapurin tapahtumia taannoin Ylen ajankohtaistoimittajana ja nykyisin vapaana toimittajana, kirjailijana, tutkimusmatkailijana ja matkaoppaana. Hänen verkostonsa Venäjällä ovat todella laajat.

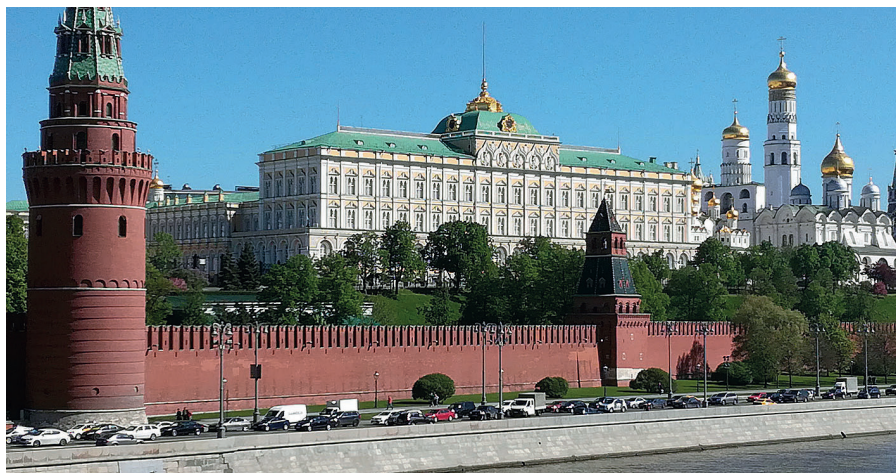

Tietoteos *Vladimir Putin – koko tarina* paneutuu paitsi presidentti Putinin henkilöhistoriaan, myös koko Venäjän kehitykseen kaukaa menneisyydestä nykypäivään asti. Kirjoittaja tähyilee myös tulevaisuuteen. Kirja esimerkiksi päättyy lauseeseen: ”Nähtäväksi jää, poistuuko Putin sieltä ryhdikkäästi astellen, vai kompuroiden.” Siinä mielessä ihan koko tarinaa Putinista ei ole vielä nähty.

Pidän hyvänä valintana sitä, että kirjan ainoa sisältöä ei ole Putinin henkilökuva vaan häntä peilataan koko valtakunnan kehitykseen. Olisi todennäköisesti ollut huomattavasti tylsempää lukea vain siitä, kuinka Putin syntyi, kuinka kaksi hänen veljeään kuoli, kuinka hän mellasti nuorena Pietarin katuhuligaanina, asui sitten perheineen Itä-Saksassa ja päätyi Pietarin hallinnon kautta Moskovan Kremliin.

Käänteitä olisi siinäkin tarinassa riittänyt, mutta tämä valittu käsittelytapa avaa näkymän, joka auttaa ymmärtämään Venäjää. Naapurin syvempi ymmärtäminen ei Suomessa ole kovin tavallista. Asioita nähdään ahtaasti ja suuri osa kokonaisuudesta jää täysin pimentoon.

1980-luvun tapahtumia muistavat kykenevät ehkä vielä tavoittamaan mielessään tunnelman, joka läntisessä maailmassa levisi **Mihail Gorbatshovin** noustua valtaan. Lännen toive kommunismin ja kylmän so-

Pietarin katujen kasvatti Vladimir Putin on tehnyt luokkaretken Moskovan Kremlin valtaan ja loistoon.

dan ajan loppumisesta oli niin suuri, että hänen uudistuspyrkimyksensä palkittiin Nobelin rauhanpalkinnolla.

Perestroikan eli uudistusten ja avoimuuden aika otettiin lännessä ilolla vastaan, mutta sen jälkeen monet putosivat kärjyiltä. Perestroika on varsin epämääräinen käsite varsinkin venäläisille, vaikka sen pituudeksi on jossain määritelty tarkat vuodet 1985–1991.

– Eikö Neuvostoliitosta tullutkaan samanlaista demokratiaa kuin missä itse elämme, moni ihmettelee yhä.

Arvo Tuomisen Putin-kirja auttaa lukijaa hahmottamaan, mitä tapahtui, kun kommunismi ja Neuvostoliitto romahtivat. Tuomisen mukaan Neuvostoliiton romahdus merkitsi reaaliosialismin loppua, mutta myös kapitalismin taantumista. Sosialismin kaatuessa romahti lännessä rikkaiden halukkuus jakaa verorahoja köyhemmille.

Tuominen kirjoittaa, että Venäjä on kuin fenikslintu: ajoittain se polttaa itsensä lähes kokonaan. Näin kävi 1600-luvun alussa, vuonna 1917 ja vuonna 1991. Aina se nousee sieltä – ja aivan toisena kuin ennen.

Tuominen kirjoittaa sujuvasti ja mukautta tempaavasti, kirja on helppolukuinen ja siinä on häkellyttävän paljon valokuvia. Monet kuvista on ottanut kirjoittaja itse, millä hän osoittaa liikkuneensa niin kansan parissa kuin herrojen pöydissä. Kuväläh-

teeksi mainitaan myös Putinin yksityisaristo. Asiatietoja on haettu laajalti erilaisista lähteistä, joiden aineistoja kirjoittaja on käsitellyt toimittajan ammattitaidolla luoden oman synteesisensä ja analyysinsä.

Rajaaminen ja oma näkökulma ovat välttämättömiä. Kaikki kiinnostava ei millään mahdu mukaan. Putinia koskien on faktoja, joita tästäkään ei saada lukea. Epäselväksi jää edelleen, onko presidentti naimisissa ja monta muuta yksityiselämään liittyvää hämärää tai salattua asiaa.

Puolisoksi ja lapsen äidiksi arveltu entinen olympiavoimistelija **Alina Kabajeva** mainitaan täsmälleen yhden kerran. Kirjan mukaan hän on Putinin ystävän omistaman REN-TV-kanavan hallituksen jäsen.

Myös kuva Putinin aiemmasta avioliitosta **Ljudmila Putinan** kanssa jää varsin vähälle käsittelylle, samoin kuin tyttäret **Jekaterina** ja **Maria Putina**. He liittyvät lähinnä Putinin työskentelyaikaan KGB-tehtävissä Dresdenissä.

Puhtaiden faktojen lisäksi Tuominen on kelpuuttanut mukaan monta huhua, juorua ja hauskaa juttua. Niitä Venäjä on sakeanaan ja tavallaan ne kuuluvat teokseen, joka väittää olevansa ”koko tarina”. Puolifiktioit sulautuvat osaksi sisältöä, joka etenee vuolaana tajunnanvirtana. Joitakin asioita tulee mainittua useaan kertaan.

AILA-LIISA LAURILA

KIRJALLISUUS

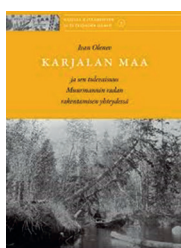
Tuore kirja vie ulkomaanmatkalle yli sadan vuoden taakse

Karjalan maa ja sen tulevaisuus Muurmannin radan rakentamisen yhteydessä

Ivan Olenev

Käännös Robert Kolomainen, Karjalan Sivistysseura 2019. KSS-hinta 25 euroa.

Yli sata vuotta sitten ensimmäisen kerran julkaistun kirjan ilmestyminen uudelleen ei ole ihan tavalista. Nyt on kuitenkin käynyt niin, että vuonna 1917 ensimmäisen kerran venä-

jäksi ilmestynyt **Ivan Vasiljevitš Olenevin** matkakirja *Karjalan maa ja sen tulevaisuus Muurmannin radan rakentamisen yhteydessä* julkaistiin tänä syksynä ensimmäisen kerran suomeksi käännettynä. Käännös on petroskoilaisen *Carelia*-lehden entisen päätoimittajan **Robert Kolomaisen** työtä ja kieli normaalia nykysuomea, erittäin helppoa ja mukavaa luettavaa.

Ulkomaanmatkat olivat 1800-luvun alussa hyvin pienen ja varakkaan kansanosan harrastus. Kotimaassakin tiet olivat kovin huonokuntoisia ja siksi liikkuminen vesireittejä pitkin oli huomattavasti yleisempää kuin nykyisin. Suosituimpia matkakohteita Suomessa olivat Terijoen hiekkarannat, Imatrankoski ja Aavasaksan vaara. Imatralla vieraili vuosittain noin 5 000 matkailijaa, joista suuri osa tuli Venäjältä.

Ivan Olenev (1870–1920) oli ammatiltaan opettaja. Hän syntyi talonpoikaisperheeseen Vologdan kuvernementin Totman kihlakuntaan kuuluneessa Zapolnajan kylässä. Hän sai nimityksen koulun johtajaksi Kiimasjärven kylään ja niitti sen jälkeen mainetta ympäri Karjalaa. Lapsia pyrki hänen kouluunsa kaukaakin. Olenevit lähtivät Kiimasjärveltä vuonna 1899. Kesällä 1916 hän palasi vielä tuttuun kylään, koska oli ikävöinyt sitä.

Olenev asui Karjalassa kymmenen vuotta ja teki kolme kiertomatkaa itäisessä Suomessa ja Vienan Karjalassa. Olenev oli kirjoittanut kirjaansa vuosien varrella ja sai

I. K. INHA

Olenevin Karjalan maa -kirjan sivulla 56 on I. K. Inhan kuva, josta näkyy, miten kehnosta ja tiestä olivat sata vuotta sitten, tuskin voi edes teiksi kutsua.

sen Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) kustannettavaksi. Hän oli saanut työpaikan Suomen metsätalouspiirin valvontaosaston päällikkönä Helsingissä. Työ jäi tosin lyhytaikaiseksi, koska hän palasi Suomen itsenäistyttyä Neuvosto-Venäjälle.

Ivan Olenev kertoo käyneensä Imatralla syksyllä 1893. Hänen mukaansa Imatralla käy kesäisin jopa 200 turistia päivässä. Puolueettomasti sanoen hän myöntää, ettei Imatran vesiputous tehnyt häneen sitä ”lumoavaa” vaikutusta, jota hän oli odottanut luettuaan mainoksia ja hurmioituneita kuvauksia paikasta. Imatra ei hänen mielestään ole mikään putous vaan vain koski. Syyskesäisen pimeän iltavalaistuksessa se oli hänestä hieman vaikuttavampi ja aika värikkäästi hän kuvaakin kuohuja, joita katseli huvimajasta ja sillalta.

Junamatkan Viipurista Antrean ja Sortavalan kautta Joensuuhun Olenev kuvaa kiinnostavalla tavalla. Upeita maisemia näkyy esimerkiksi, kun juna ylittää Vuoksen Antrean paikkeilla. Joensuusta matka jatkuu Seura-höyrylaivalla ensin Pielisjärveä ja Pielisjokea ja muita koskien jo-

kien yhdistämiä järviä pitkin kohti pohjoista, Kuhmoon asti. Suomalaisia hän kehuu monin tavoin, vaikka myöntää myös kokeneensa epäluuloa, koska puhui vain venäjää. Karjalaa Olenev oppi karjalaisten parissa työskennellessään.

Olenev kertoo varsin perusteellisesti **Elias Lönnrotista**, hänen matkoistaan Karjalassa ja kirjallisesta tuotannostaan. Hän kuvailee myös, kuinka matkamukavuudet ja suomalainen olojen järjestyneisyys loppuvat kuin seinään, kun Suomen raja ylittyy ja matkamies astuu Venäjän Karjalan maaperälle. Ensimmäinen Venäjän kylä on Poventsan kihlakunnan Miinoa Aunuksen kuvernementissa.

Olenev arvelee karjalaisten olevan hyvin uskonnollisia, kun ristejä tapaa tiellä kaikkialla. Ristejä on kuin virstanpylväitä. Kirjoittaja panee merkille, että jokainen matkalainen tahtoo pitää tauon juuri ristin kohdalla, tuo paikalle muistoksi mukulakiven tai jättää jonkin kankaansuikaleen.

Vuokkiniemelle omistetaan kokonainen luku. Olenev kuvailee maisemaa, jonka kylässä käynyt lukija voi nähdä silmiensä edessä. Olenevin mukaan kylässä on lähes 150 taloa, jotka sijaitsevat hajallaan ilman minkäänlaista järjestystä. Vain kirkon lähellä talot ovat tien varrella asevakaavamaisesti. Olenevin mielestä karjalaiskylissä rakennusten sijoittelua ei voi sanoa kauniiksi, kun usein vastapäätä yhden talon pääjulkisivua on toisen talon navetta ja liiteri, joskus myös sauna, riihi ja aitat.

Kirjoittaja kertoo myös tavanneensa Vuokkiniemessä kaksi suomalaisturistia, taiteilijat **Emil Wikströmin** ja **Louis Sparren**. Toinen piirteli maisemaa ja toinen ”kirjoitti muistikirjaan pikapiirtoja matkaltaan”. Olenev kuvaa myös tarkkaan, millaisia karjalaiset ovat. Hänen mukaansa he eroavat selvästi venäläisistä. Karjalaisen miehen tavoissa ja luonteessa hän näkee enemmän hyviä kuin huonoja piirteitä.

Kirjan kuvitukseksi liitetty runsas **I. K. Inhan** tuotanto täydentää kokonaisuutta osuvasti. Teos tarjoaa erittäin kiinnostavaa tietoa ja kestää varmasti useankin lukukerran.

AILA-LIISA LAURILA

KIRJALLISUUS

Kaksi uutta kaunokirjaa Tverin Karjalasta

Karjalan Heimon toimitukseen on tullut uutta kirjallisuutta kaukaisesta Tverin Karjalasta. Toinen on taskukokoinen kirjanen *Oman koin ikkunat*, jonka on kirjoittanut **Ludmila Barhatova**. Kirjoittaja tunnetaan myös tutkija ja toimittaja **Ludmila Gromovana**. Kirjoittajan nimi lienee hänen tyttönimensä.

Barhatovan kokoelma sisältää runoja ja proosaa, joissa on kaikissa varsin omakohtainen muistojen sävy. Noin puolet tekstistä on venäjäksi ja kirjoittajan mukaan siksi, että hänen poikansa pystyisi lukemaan sisältöä.

Proosaosuus on kuin raporttia entisestä elämästä Prudovan kylässä. Näkökulma on lapsen ja tapahtumat vaihtelevat joulun vietosta vasikan syntymään, talvisiin iloihin ja kesäiseen marjojen ja sienten poimintaan.

Sisällössä huokuu karjalainen elämäntyöli aidoimmillaan. Jotain siitä on ehkä vielä jäljellä, mutta paljon on kadonnutkin, lopullisesti. Karjalan kieltä taitava pystyy sujuvasti ohittamaan sanat, jotka eivät kuulu omaan sanavarastoon ja ymmärtämään tarinoiden lämpimän hengen.

Toinen tuore tverinkarjalainen kirja on Nikolai Balakirevin tarinakokoelma *Minun paginat kyläläzih näh*. Tämän Neuvostoliiton sukellusveneen kapteenina työskennelleen kirjoittajan tuotannosta muistamme kirjan *Stuanuvoine*, joka ilmestyi vuonna 2012.

Myös Balakirev on lisännyt venäjän osuutta uudessa teoksessaan kirjoittamalla tarinat sekä tverinkarjalaksi että venäjäksi.

Kirjan lopulla on lista karjalaisia arvoituksia, aforismeja ja sananparsia, jotka on myös käännetty venäjäksi. Kirjoittajalla näyttää olevan halu saada talteen ja kirjan kansien väliin tallettaa perinnettä, joka vaikuttaa olevan katoamassa maailmasta.

AILA-LIISA LAURILA

Lady Ostapeckin erikoinen elämä

Lady Ostapeckin maaginen kamera - Amerikansuomalainen taiteilijakutsumus.

Eira Hernberg

Docendo, 2019, hinta n. 30 euroa.

Amerikansuomalainen **Lady Ostapeck** eli syntyyän **Alma Kaukinen** (1918–2017) löysi 50-vuotiaana kirpputorilta vanhan ruusupuisen Korona View -paljekameran, joka muutti hänen elämänsä. Aika monta äkinäistä käännöstä hän oli kokenut sitä ennenkin, mutta sillä kertaa hänestä tuli valokuvaaja.

Lady Ostapeckin tarinaa kertoo **Eira Hernbergin** teos *Lady Ostapeckin maaginen kamera - Amerikansuomalainen taiteilijakutsumus*, joka ei ole aivan puhdasverinen elämäkerta, mutta kertoo yhden erikoisen elämäntarinan. Se kuvaa siirtolaislapsen amerikkalaisen unelman toteutumisesta.

Karjalaan Lady Ostapeck liittyy ainakin sikäli, että hän kuvasi sarjan karjalaisia kansallispukuja vuosina 1990–1992 ja hänen isänsä oli syntynyt luovutetun Karjalan Muolaasta. Kirja sivuaa hieman myös kysymystä, miksi jotkut Suomesta Amerikkaan siirtyneet jatkoivat matkaansa Neuvosto-Karjalaan. Kansallispukukuvat ovat nykyisin Karjalan Liiton hallussa.

Alma Kaukinen syntyi New Yorkin laidalla Brooklynissa. Hänen äitinsä oli **Alma**

Häkkinen ja isä **Esa Kaukinen**. Terve tyttövauva näki päivänvalon 22. helmikuuta 1918, mutta vain viiden päivän ikäisenä hän menetti äitinsä synnytyksen jälkeisiin komplikaatioihin. Tyttö sai äitinsä nimen, mutta leski-isä katosi pian takaisin kotiinsa Karjalaan.

Tyttö jäi tätinsä **Selma Luoman** hoitoon, mutta pian myös tämä menehtyi. Isää hälytettiin apuun ja hän palasikin Yhdysvaltoihin, mutta oikean kodin Alma sai lopulta **Elisabeth ”Mamma” Janssonin** ja tämän **Ellen**-tyttären luona.

Niin Alma aikuistui, meni naimisiin unkarilaissyntyisen **Peter Ostapeckin** kanssa, haaveili taiteilijan työstä, suoritti kuvataideopintoja ja opiskeli muotisuunnittelijaksi. Kävi niin, että rouvana olo ei Almaa miellyttänyt ja pari erosi. Siinä välissä ehti kuitenkin syntyä Alman ainoa poika **Bruce Peter**.

Yksinhuoltajaäidin oli elätettävä itsensä ja poikansa ja hän päätyi valokuvien retusioijaksi. Hän työskenteli suurissa studioissa Manhattanilla. Valokuvaajien mukaan hän oli sielukas valokuvaretusioija. Suuret lehdet tekivät häneltä tilauksia. Kaikki oli hyvin, mutta pian retusointi meni pois muodista.

Alma oli aika ahtaalla, mutta sitten löytyi se kamera. Ensimmäisen kuvan hän otti pojastaan Brucesta ja pian asiakkaita alkoi tulla tukuittain. Alman talo oli täynnä rekvisiittaa ja muotokuvista kehkeytyi romanttisia luomuksia, joihin kaikki ihastuivat.

Hernbergin teoksen kertojajäsenenä on välillä valokuvataiteilija itse ja välillä jo-

Karjalan Kielen Seura avasi myymälän

Helsingissä on aloittanut uusi karjalankieliseen kirjallisuuteen ja karjalaisuuteen keskittyvä myymälä ja toimintakeskus Kirju osoitteessa Liisankatu 29, katutasossa. Kruununhaan laidalla sijaitsevassa liiketilassa toimi aiemmin Valamon luostarin Tuohus-niminen ortodoksisen kulttuuriin keskittyvä kauppa.

Kirju-myyvälässä on myynnissä karjalan kielen sanakirjoja, lasten- ja aikuisten

kirjallisuutta muumeista kansanrunouteen sekä ortodoksia ikoneita ym. Kirju on myös Karjalan Kielen Seuran toimintakeskus. Aiemmin sellainen toimi 15 vuoden ajan Mellunmäessä.

Uudessa paikassa kokoontuvat erilaiset keskusteluryhmät, opinto- ja kädentaitopiirit sekä lasten kerhot.

Karjalan Kielen Seura ry:n puheenjohtajana toimii **Arkipiispa Leo**.

Suomalaisista kansallispuvuista kuvatus sarjan kuvia ei ole mukana Hernbergin teoksessa, mutta ne on nähty näyttelyissä Suomessa ja ovat nykyisin Karjalan Liiton omistuksessa. Lady Ostapeck on alkuperäinen valokuvaaja kuvissa, jotka kuvannut Outi Timonen.

ku muu. Lukija ei tiedä joka hetki, kumpi kertoo. Sitä voi yrittää päätellä kulloises-takin kielen tyylistä, mutta puheenomaisuus ja tekstin kieliopilliset puutteet lähinnä häiritsevät.

Sisällön puolesta lukukokemus on kiinnostava, koska amerikansuomalaisten elä-

mästä ei ainakaan viime aikoina ole ollut paljon luettavaa tarjolla. Kirjan valokuvallitteet näyttävät hyvän valikoiman Lady Ostapeckin upeita otoksia, joissa kuvattavan persoona loistaa.

AILA-LIISA LAURILA

Uudessa kirjassa Peppi nousee laivaan

Karjalan Sivistysseura on julkaissut livvinkarjalaksi uuden lastenkirjan *Peppi Pitkysukku nouzou laivale*. Ruotsalainen kirjailija **Astrid Lindgren** julkaisi sen ensimmäisen kerran vuonna 1946 nimellä *Pippi Långstrump går ombord*. Suomeksi teos on ilmestynyt nimellä *Peppi Pitkätös-u aikoo merille*.

Livvinkarjalankielinen versio toteutettiin Kiännä!-käännösprojektissa, josta

aiemmin julkaistiin kirja *Peppi Pitkysukku* viime vuonna. Kääntäjinä olivat **Aleksi Ruuskanen** ja **Tamara Ščerbakova**. Ščerbakova menehtyi ennen ensimmäisen Peppi-käännöksen valmistumista, mutta Ruuskanen on jatkanut työtä ja *Peppi Pitkysukku nouzou laivale* on heidän yhteistyönä tulos.

Uutta Peppi-kirjaa voi ostaa Karjalan Sivistysseuran verkkokaupasta 20 eurolla.

TIETONIEKKA

Oletko karjalainen tietoniekka?

Tietoniekka testaa tällä kertaa lukijoiden tietoja varsin kiinnostavista ajankohtaisista asioista. Oikeat vastaukset löytyvät sivun alalaidasta.

1. Keitä pidetään virallisesti Karjalan tasavallan alkuperäiskansoina?

- Karjalaisia ja vepsäläisiä sekä Vienanmeren rannikolla, Äänisniemellä ja Puudosin piirissä asuvia venäläisiä.
- Karjalaisia, vepsäläisiä ja saamelaisia.
- Karjalaisia, vepsäläisiä, inkeriläisiä ja suomalaisia.

2. Ketkä on määritelty EU-alueen ainoaksi alkuperäiskansaksi?

- Setukaiset.
- Saamelaiset.
- Viikingit.

3. Minä vuonna Uhtuan nimi muutettiin Kalevalaksi?

- 1935.
- 1963.
- 1990.

4. Mitä taiteilijanimeä käyttää petroskoinainen näyttelijä ja rap-artisti Andrei Gorškov?

- Action.
- Asap.
- Ondrei.

5. Mitä taiteilijanimeä käyttää kirjailija, runoilija, näyttelijä ja teatteriohjaaja Sergei Pronin?

- Seppo Kantervo.
- Seppo Ilmarinen.
- Sergio Cantarella.

6. Kuinka monen kielen arvioidaan olevan vaarassa kadota maailmasta?

- 100.
- 2 600.
- 5 000.

1a, 2b, 3b, 4c, 5a, 6b.
Tietoniekkan vastaukset:

Tverin Karjala ei ole nostalgiamaa

Onko kello jo liian paljon tverinkarjalaiselle kulttuurille, kysyi Helsingin yliopiston professori Janne Saarikivi juhlapuheessaan Tverinkarjalaisten ystävät ry:n 25-vuotisjuhlassa 5. lokakuuta Helsingissä.

Ennen tuota kysymystään **Janne Saarikivi** luotasi 400 vuoden taakse aikaan, jolloin joukko karjalaisia siirtyi Laatokan ympäristöstä Keski-Venäjälle, noin sadan kilometrin päähän Moskovasta. Muuttajista tuli tverinkarjalaisia, jotka ovat näihin päiviin asti kyenneet säilyttämään oman kielensä ja kulttuurinsa venäläisyyden paineen keskellä.

– Tverinkarjalaiset puhuvat yhä kotirannasta, vaikka asuvat vesistököyhällä alueella. He puhuvat omaa kieltään, vaikka heidän määränsä on pudonnut dramaattisesti. Minkään muun kielen puhujien määrä ei ole pudonnut yhtä nopeasti kuin

heidän. Syitä tähän ovat Stalinin vainot, Neuvostoliiton aika, perestroika ja Venäjän uusi aika, hän sanoi.

Saarikivi muistutti, kuinka virallisten laskujenkin mukaan tverinkarjalaisia on ollut noin 180 000, mutta nyt heidän määräkseen kerrotaan noin 7 000. Hän kertasi myös historiaa, kuinka inkeriläisille annettiin lupa paluumuuttoon Suomeen. Tverinkarjalaisista ei sen sijaan ole kukaan puhunut mitään. Saarikiven mukaan tuo kuvaa Suomen läntistä ja luterilaista ajattelua.

Saarikivi on kuitenkin iloinen, että suomalaisia on valistettu siitä, että tällaisia sukulaisia on Venäjällä. Hän kannustikin juhlivaa ystäväseuraa lisäämään ja tiivis-

Tverin Karjala

- ▶ Tverinkarjalaiset muuttivat pääasiassa 1500-1600-luvuilla Keski-Venäjälle Laatokan pohjoispuolisesta Karjalasta, lähinnä Käkisalmen läänistä, mutta muualtakin.
- ▶ Iso muuttoaalto koettiin Stolbovan rauhan (1617) jälkeen, kun Ruotsista tuli jälleen Laatokan seudun hallitsija. Ortodoksit kokivat pakkokääntymistä.
- ▶ Venäläiset lupasivat verovapauksia, hyviä viljelysmaita ja siemenviljaa sekä kotieläimiä.
- ▶ Veijo Saloheimon tutkimus Entisen esivallan alle, uusille elosijoille vuodelta 2010 arvioi, että Stolbovan rauhan jälkeen muuttajia oli noin 30 000 henkeä.

tämään henkilökohtaisia suhteita tverinkarjalaisten kanssa, mutta myös pitämään yhteyttä tiedeyhteisön kanssa. Hän uskoo, että vain sitä kautta tverinkarjalaisten kulttuuri säilyy.

Neljästä suomalaisen kunniamerkin saaneesta tverinkarjalaisesta paikalla Helsingissä olivat Ljudmila Gromova ja Nikolai Turičev. Turičev on tverinkarjalaisten kulttuuriseuran nykyinen puheenjohtaja ja Gromova työskentelee Tverin yliopistossa sekä toimittaa tverinkarjalaista Karielan Šana -lehteä. Kunniamerkit luovutti Markus Lyyra.

eikä museo

– Onneksi Tverin Karjala ei ole vielä museo eikä nostalgiamaa eikä tverinkarjala ole museokieli. Se on vielä elävä kieli ja maailman kielet ovat ajatusten, assosiaatioiden, runojen, laulujen ja identiteetin lähteitä. Tverinkarjala ei ole piiruakaan huonompi kuin suomi tai venäjä ja kun sitä puhutaan niin vähän, niin jokainen puhuja on sitä tärkeämpi maailman kulttuurien säilyttämiselle ja eteenpäin viemiselle.

– Vaalikaa omaa kieltänne, puhukaa omaa kieltänne pystypäin ja antakaa kieli lapsillenne. Kantakaa karjalan kieli uuteen aikaan, niin, että kun 25 vuoden kuluttua tämä seura juhlii taas vuosipäiväänsä, voidaan ajatella, että saatiin jotain aikaan.

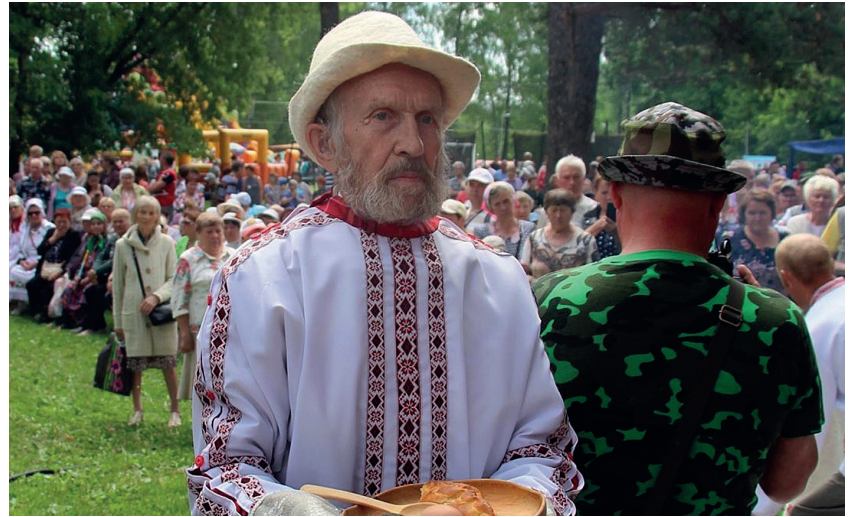
Juhlassa koettiin liikuttavia hetkiä, kun Tveristä saapuneet vieraat **Nikolai Turičev** ja **Ljudmila Gromova** saivat tasavallan presidentti **Sauli Niinistön** myöntämät kunniamerkit ansiokkaasta työstään. Suomen Valkoisen Ruusun Ritarikunnan kunniamerkit luovutettiin kulttuuriautonomian entiselle puheenjohtajalle **Zinaida Golovkinalle** sekä nykyiselle puheenjohtajalle Nikolai Turičeville. Suomen Leijonan Ritarikunnan kunniamerkit myönnettiin Tverin yliopiston dosentille, päätoimittaja Ljudmila Gromovalle ja kulttuuriautonomian entiselle pääsihteerille, Armas Šana-lukukirjan kirjoittajalle ja matkaoppaalle **Zoja Turičevalle**.

Kiitospuheessaan Nikolai Turičev muisteli pitkäaikaisia ystäviään, kuten **Pertti Virtarantaa**, joka avasi yhteistyön tverinkarjalaisten ja Suomessa asuvien tverinkarjalaisten ystävien välille. Turičevin mukaan hän osoitti ja teki mittaamatonta hyvyttä tverinkarjalaisten hyväksi. Turičev kiitti myös kaikkia heitä, jotka saapuvat kesäisin vierailulle Tverin Karjalaan ja osallistuvat tverinkarjalaisiin juhliin.

Karjalan Sivistysseuran puheenjohtaja **Eeva-Kaisa Linna** ojensi juhlivalle seuralle Virtaranta-mitalin osoituksena hyvästä työstä karjalan kielen, kulttuurin ja perinteen ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Sen otti vastaan puheenjohtaja **Ari Burtsoff**. Kuvanveistäjä **Nina Sailon** tekemä mitali kunnioittaa **Helmi** ja Pertti **Virtarannan** työtä. Se on julkaistu vuonna 1991 ja sitä myönnetään harvoin.

AILA-LIISA LAURILA
Teksti ja kuva

UUTISIA

Polttoisemurhan syksyllä tehnyt Albert Razin oli 79-vuotias. Hänelle on myönnetty Udmurtian kunnioitetun tieteenekijän arvonimi.

Yliopistomies poltti itsensä udmurtin vuoksi

Suomessa peräti 25 paikkakunnalla lokakuussa kiertäneet sukukansavieraat kertoivat järkyttyneinä polttoisemurhasta, joka sattui Udmurtian alueparlamentin edessä Iževskissä 10. syyskuuta. Epätoivoiseen ratkaisuun päätyi Udmurtian yliopistossa pitkän uran tehnyt humanistisen instituutin johtaja ja tunnettu kieliaktivisti **Albert Razin**.

Ennen itsensä syyttämistä Razin piti käsissään kahta mielenosoituskylttiä. Toisessa luki: ”Onko minulla isänmaata?” ja toisessa: ”Ja jos huomenna / kieleni sammuu, / olen valmis / tänään kuolemaan.” Nämä sanat ovat alkuaan Dagestanin avaarilaisen runoilijan **Razul Gamzatovin** käsialaa.

Albert Razin ehti myös antaa haastattelun, joka löytyy Youtube-osoitteesta <https://youtu.be/IXgJ7NjNr7k>.

– Hänen yliopistouransa aikana tekemäänsä työtä arvostamme kovasti. Monet ovat ottaneet meihin yhteyttä ja sanoneet olevansa aivan sokissa, sometähdet kertoivat.

Paljon enemmän he eivät asiasta voineet puhua, koska pelkäävät. Suita on tukittu aktiivisesti, ja esimerkiksi valtion palkkalistoilla olevia on kielletty puhumasta tapauksesta mitään.

Albert Razin oli 79-vuotias. Hän syntyi 12. kesäkuuta 1940 Alnashin piiris-

sä Udmurtiassa. Hänelle on myönnetty Udmurtian kunnioitetun tieteenekijän arvonimi. Hänen väitöstutkimuksensa käsitteli maalaistyöläisen luonteen muutosta. Razinin raju teko oli hänen kannanottonsa udmurtin kielen ja kulttuurin vaikeaan tilanteeseen.

Venäjän federaation 21 tasavallassa on virallisena kansallisena kielenä jokin muu kieli kuin venäjä. Näin on muun muassa Tatarstanissa, missä venäjää ja tataaria on opetettu lähes yhtä paljon. Eräs Tatarstanin asukas yritti viedä asiaa oikeuteen vuonna 2004, mutta perustuslakituomioistuin päätti tuolloin, että tasavalloilla on oikeus opettaa omia kansallisia kieliään venäjän rinnalla.

Asia muuttui, kun presidentti **Vladimir Putin** allekirjoitti viime vuonna lain, jonka mukaan vähemmistökielten opiskelu muuttui vapaaehtoiseksi. Se tarkoittaa, että tasavaltojen omia kieliä opiskellaan korkeintaan kolme tuntia viikossa ja ainoastaan vapaaehtoisesti.

Razin vaati vuosi sitten kesäkuussa 13 muun udmurtin-intellektuellin kanssa laatimassaan avoimessa kirjeessä alueparlamenttia kieltäytymään hyväksymästä uutta valtiollista kielilakia.

Vuoden 2002 väestölaskennassa udmurtin kieltä ilmoitti puhuvansa 463 000 ihmistä. Vuoden 2010 laskennan mukaan puhujia oli enää 324 000.

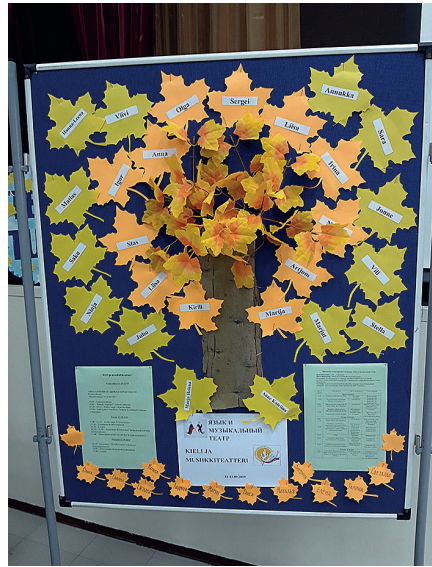
UUTISIA

Karjalaa ja suomea Kostamuksen musiikkiteatteriprojektissa

Oululaisen Madetojan musiikkilukion ryhmä vieraili Kostamuksen **Jaakko Rugojevill**e nimetyssä koulu numero 1:ssä 11.–13. syyskuuta. Vierailun aikana toteutettiin *Kieli ja musiikkiteatteri* -yhteistyöprojekti, jonka lähtökohdaksi oli vienankarjalankielinen satu *Repo, kontie ta jänis* YK:n julistaman alkuperäiskansojen kielten vuoden kunniaksi.

Oulusta matkalle lähti tusinan verran 17–18-vuotiaita opiskelijoita sekä venäjän ja äidinkielen lehtori **Marja Kynkäänniemi** ja musiikin lehtori ja draamaopettaja **Anne Ålander**. Kostamuksesta hankkeeseen osallistui 13 opiskelijaa, jotka olivat 14–17-vuotiaita. Vierailun ohjelmasta ja muista järjestelyistä vastasivat koulun rehtori **Natalja Fedotova** ja suomen kielen johtava opettaja **Miila Petrasova** yhdessä koulun muiden suomen opettajien sekä musiikin, kuvaamataidon ja liikunnan opettajien kanssa.

Kieli ja musiikkiteatteri -projekti toteutettiin työpajatyöskentelynä. Nuoret saivat jo ennen yhteistä tapaamista luettavakseen sadun. Oululaiset tutustuivat satuun vienankarjalaksi ja kostamuslaiset suomeksi. Tämän ratkaisun ajateltiin palvelevan molempien koulujen opetussuunnitelmia. Suomalaisen lukion äidinkielen oppiaineen vaatimuksiin kuuluu sukukielten tunte-

Tällainen tervetuliaispuu rakennettiin syksyn keltaisista lehdistä oululaisten ja kostamuslaisten yhteistyön kunniaksi.

mus, ja mikä tärkeintä, haluttiin, että nykynuoret saavat tutustua suomen kielelle läheiseen vienankarjalaan.

Kostamuslaisen koulun opinto-ohjelmassa tarjotaan suomea vieraana kielenä, ja kaikki projektiin osallistuneet venäläiset nuoret olivat suomen opiskelijoita, joten heille suomen kieli oli luontevampi läh-

tökohta. Kielityöpajoissa luettiin satua ja harjoiteltiin ääntämistä.

Oululaiset nuoret perehtyivät **Marina Perttusen** ohjauksessa alkuperäiseen karjalankieliseen satuun. Kostamuslaiset nuoret puolestaan osallistuivat Marja Kynkäänniemen kielityöpajaan, jossa käsiteltiin Kynkäänniemen kääntämää sadun suomenkielistä versiota.

Projektissa syntyi poikkitieteellinen esitys, jossa käytettiin hyväksi puhetta, miikkaa ja musiikki-instrumenteilla luotuja äänielementtejä. Sadun teksti jaettiin kohtauksiin, jotka luettiin yleisölle ääneen niin, että suomalainen nuori luki katkelman ensin karjalaksi, sitten venäläinen nuori suomeksi ja venäjäksi. Tämän jälkeen luettu kohtaus näyteltiin ja samanaikaisesti kuultiin kohtauksen taustalle tehty äänimaisema.

Satua tehdessään nuoret saivat vapaasti tuoda esiin omia ideoitaan ja käyttää luovuuttaan, mutta hienon lopputuloksen kruunasi draamatyöpajasta vastanneen Anne Ålanderin taitava ohjaus. Yhteisesitys koulun juhlasalissa oli menestys, ja se sai huomiota myös paikallisessa mediassa.

Päätösjuhlassa Madetojan musiikkilukion opiskelijat esittivät laulun *Tulkua Vie-nah työ käymäh* sekä uhtualaisen säveltä-

Sattuma-yhtye esiintyi suurelle yleisölle Bangladeshissa

Folk-yhtye Sattuma sai syksyllä omien Facebook-sivujensa kautta kutsun saapua esiintymään Dhaka International Folk Festivaliin Bangladeshiin. Yhtyeen solisti **Arto Rinne** kertoo *Karjalan Heimolle*, että sopimus saatiin tehtyä mallikkaasti ja matka oli onnistunut.

– Emme tienneet maasta paljon mitään, minulla vanhana Beatles-fanina alkoi pyöriä päässä **George Harrisonin** *Bangladesh*-kappale. Katsoimme pari matkailuohjelmaa maasta ja googlasimme tietoja. Olimme aika shokissa, sillä Bangladesh

on maailman köyhimpiä valtioita, jossa on asukkaita kuitenkin yhtä paljon kuin koko Venäjällä, hän kertoo.

Muusikot ottivat Petroskoissa kelta-kuume- ja lavantautirokotukset ja lensivät Moskovasta Bangladeshiin Dubain kautta. Dhakan lentokentällä he ostivat maan viisumit ja löysivät vastassa olleen festarin edustajan autoineen.

– Kaikille sattumalaisille tämä oli ensimmäinen matka Aasiaan. Dhakan vasemmanpuoleinen katuliikenne on aika kaoottista, tuntuu ettei liikennesäännöis-

tä kukaan piittaa. Autoilijat käyttävät jatkuvasti äänimerkkejä. Emme kuitenkaan nähneet yhtäkään kolaria. Kaduilla näkyi paljon univormupukuisia miehiä, vartijoita, poliiseja, sotilaita. Suurimmalla osalla oli käsissään kiväärit, Rinne kertaa kokemuksiaan.

Vastaanotto oli kuitenkin mitä loistavin. Ryhmä majoittui Sheraton-hotelliin ja meni heti samana iltana katsomaan ensimmäistä festari-iltaa.

Festivaali pidettiin 15 000 istumapaikan

Oululaisten Kostamus-projekti oli erittäin onnistunut, ja nuorten palaute oli poikkeuksetta kiittävä.

jän **Veikko Pällisen** *Juhlakutsun* ja *Kuitin koivun*, joka tunnetaan myös nimellä *Sorjana kasvoi*. Monipuolinen vierailuohjelma tarjosi paljon mahdollisuuksia tutustua karjalaiseen kulttuuriin.

Opimme pelaamaan kyykkää ja pääsimme tutustumaan Kostamuksen luonnonpuiston opastuskeskuksessa Vienan Karjalan kauniiseen ja monimuotoiseen luontoon. Koulun Jaakko Rugojeville omistuksessa museossa saimme karjalankielisen

oppaan johdolla tietoa tästä kuulusta karjalaisesta kirjailijasta. Kostamuksen kulttuuritalon Karjalan gornitsassa pääsimme tanssimaan karjalaisia tansseja ja nauttimaan čäijyn juonnista perinteiseen tapaan.

Koko projekti oli erittäin onnistunut, ja nuorten palaute oli poikkeuksetta kiittävä. Hankkeesta oli sovittu Suomalais-venäläisessä kulttuurifoorumissa Savonlinnassa syyskuussa 2018 koulun suomen kielen johtavan opettajan Miila Petrasovan

kanssa. Yhteistyötä Kostamuksen koulu numero 1:n ja Madetojan musiikkilukion välillä on tarkoitus jatkaa, ja seuraavasta hankkeesta neuvotellaankin Suomalais-venäläisessä kulttuurifoorumissa Lahdessa syksyllä 2020.

MARJA KYNKÄÄNNIEMI

Vierailun antiin voi tutustua osoitteessa www.youtube.com/watch?v=X6Mfr_Kb3HM&feature=youtu.be

Bangladesh Army -stadionilla. Valtavan isolla lavalla soitti paikallisia kuuluisuuksia, sekä yhtyeitä Pakistanista, Intiasta, Malista ja Georgiasta. Sali oli täynnä ja katsojia yli 25 000. Lavan edessä oli iso vippialue istuimiseen. Lisäksi takana seisomakatsoimossa riehui tuhansittain musiikin faneja.

– Sattuma esiintyi kolmantena iltana esittäen tunnin setin parhaita biisejään. Lauloimme suomeksi, karjalaksi ja venäjäksi. *Laukunkantaja* ja *Varausloitsu* upposivat hyvin yleisöön. Musiikkimme oli varmaan paikallisille aika eksoottista. Vastanotto oli mahtava. Laulettiin yhdessä yleisön kanssa.

Konsertoinnin lisäksi Sattuma tapasi paikallisia musikoita ja promoottoreita. Se sai kutsun festarimatkalle Intiaan helmikuussa 2020.

Petroskoilainen Sattuma esiintyi Dhakassa laulaen suomeksi, karjalaksi ja venäjäksi. Koko matka oli musikoille uskomaton elämys. Kuva: Arto Rinne

UUTISIA

Karjala-Pop-cd tarjoaa uutta Karjala-musaa

Kymmenen vuotta sitten pidetty kilpa tuottaa yhä satoa. Karjalaisseurojen Tampereen piirin järjestämän sävellyskilpailun tuomat nuotit katsottiin vielä kerran läpi ja saatiin aikaan kolmas cd-levy, *Karjala-Pop*.

Nuoret tekijät **Pauliina Vuolanne** ja **Ville Haavisto** ovat valmistuneet viime keväänä 2019 Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksesta musiikkituotannonlinjalta.

Levy sisältää kymmenen menevää Karjala-kappaletta *Uhtuan kuusta* karjalankieliseen kappaleeseen *Karjalane Bluez*. Levyä myy karjalaisseurojen Tampereen piiri.

Irma Mullonen kirjeenvaihtajajäseneksi

Karjalan tiedekeskuksen kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin tutkija **Irma Mullonen** valittiin Venäjän tiedeakatemian historiallis-filologisten tieteiden osaston kirjeenvaihtajajäseneksi.

Irma Mullonen on Venäjän federaation ansioistunut tiedemies ja filologisten tieteiden tohtori. Mulloselta on valmistunut yli 200 tieteellistä teosta paikannimistöntutkimuksesta ja itämerensuomalaisesta kielitieteestä. Karjalan päämies **Artur Parfentšikov** onnitteli Irma Mullosta.

– Venäjän tiedeakatemian kirjeenvaihtajajäseneksi valitseminen todistaa Irma Mulloksen merkittäviä ansioita. Se on suuri

Muusikot Pauliina Vuolanne ja Ville Haavisto valitsivat työstettäväkseen omasta mielestään nykyaikaisimmat ja kehityskelpoisimmat kilpailusävellykset.

tapahtuma koko Karjalan mitassa, Artur Parfentšikov kirjoitti Vkontakte-tilillään. (*Karjalan Sanomat*)

Valamon luostari lopettaa konservointitoiminnan

Valamon luostari kertoi lokakuun lopulla sulkevansa Valamon konservointilaitoksen ensi vuoden alusta alkaen. Päätöksen taustalla on Suomen ortodoksisen kirkon kirkollishallituksen 9.4.2019 tekemä päätös, jonka mukaan Valamon luostarin konservointilaitokselle ei enää myönnetä avustusta 1.1.2020 lukien. Avustuksen määrä on ollut vuosittain noin 90 000 euroa.

Konservointilaitos vihittiin käyttöön 1984. Se toimi vuoteen 2011 saakka kir-

kollishallituksen ja siitä eteenpäin Valamon luostarin alaisuudessa. Laitoksen toimintaa on koko sen olemassaolon ajan vaikeuttanut konservointilaitosten ennakoimattomuus. Alalle on ilmestynyt myös uusia kilpailijoita. Konservointilaitoksen tulos on ollut jo pitkään vuosittain useita kymmeniä tuhansia euroja tappiollinen.

Toiminnan lopettamisen seurauksena määräaikaisen työntekijän työsuhde päättyy. Johtava konservantori **Antti Narmala** siirtyy Valamon opistolle ikonimaalauksen osa-aikaiseksi opettajaksi.

Luostari haluaa jatkaa konservointitoimintaa ja on käynyt neuvotteluja yksityisen tahon kanssa konservointilaitoksen tilojen vuokraamisesta toimintaa varten.

Karjalaiset nuoret perustivat yhdistyksen

Karjalaiset Nuoret Suomes – Karjalaiset Nuoret Šuomešša piti perustamiskokouksensa Turussa lauantaina 16.11.2019. Suomen ensimmäisen karjalankielisen nuorisjärjestön puheenjohtajaksi valittiin kielitieteilijä ja kieliaktivisti **Tuomo Kondie** Tampereelta ja yhdistyksen kotipaikka on Joensuu.

Karjalaiset Nuoret Suomes – Karjalaiset Nuoret Šuomešša on edunvalvonta-, ja kulttuurijärjestö, jonka tarkoituksena on edistää, kehittää ja tehdä tunnetuksi karjalan kieltä ja karjalaista kulttuuria, tukea karjalaisten nuorten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä, tukea karjalan kielen elvytystyötä ja edistää kielellistä yhdenvertaisuutta Suomessa.

VUOSIKOKOUS

Pohjois-Viena -seuran sääntömääräinen vuosikokous pidetään lauantaina, 22. päivänä helmikuuta 2020 klo 12.00 alkaen Oulussa, Aleksinkulman Hansa-salissa, Aleksanterinkatu 9, 90100 Oulu.

Kokouksen jälkeen vietämme teeiltapäivää Kalevalan päivän merkeissä.

TERVETULOA! Johtokunta

VUOSIKERÄHMÖ

Pohjois-Viena -seuran šiantöjenmukani vuosikerähmö pietäh šuovattana, 22. piänä tuiskukuuta 2020 klo 12 Oulušša, Aleksinkulman Hansa-šalissa, Aleksanterinkatu 9, 90100 Oulu.

Kerähmön jälkeh proasnuimma tšäijyiltapäivä Kalevalan päivän merkkiššöissä.

TULKUA TERVEH! Johtokunta

Kiitämme jäsenistöämme ja kaikkia yhteistyökumppaneita Suomessa ja Karjalassa kuluneesta vuodesta 2019! Hyvää joulua ja onnea vuodelle 2020! Passipo hyvästä yhteisruavošta vuuvven 2019 aikana! Hyvää roštuota ta onnie uuvvella vuuvvella 2020!

Pohjois-Viena -seuran johtokunta

HALLITUKSEN UUTISET

Arkistotietomme lisääntyvät

Karjalan Sivistysseura on hankkinut käyttöönsä uusia sukututkimusmateriaaleja: Vuokkiniemen, Paanajärven, Suikujärven ja Tunokuan alueilta viidennen revision (1795) ja seitsemännen revision (1816) mukaiset verorevisiokirjat, jälkimmäisestä myös Kesäjoen volostin alueelta.

Seitsemännen revision kirja on jo nyt käytössä Sampo-tietokannassa nykyiselle kyrilliselle aakkostolle transkriboituna. Viidennen revision kirjan tietoja valmistellaan parhaillaan käyttöön ja odotamme pystyvämme laittamaan transkription/käännöksen sukututkijoiden saataville ensi vuonna, mahdollisesti jo alkuvuodesta 2020.

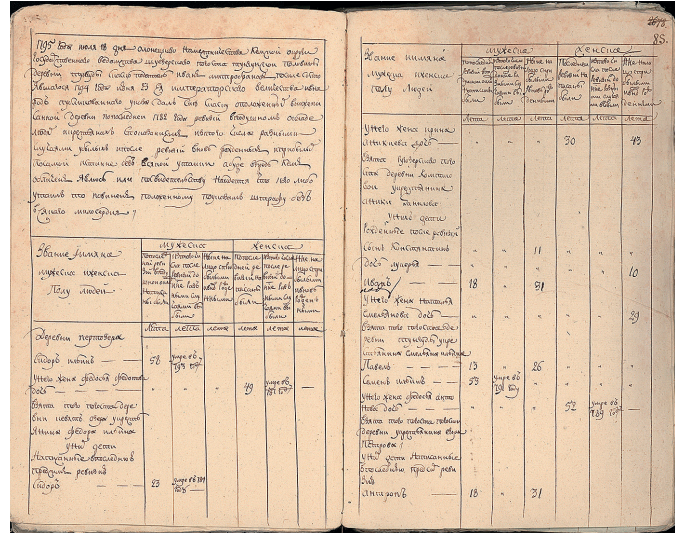
Hankitut materiaalit sulkevat myös monia lähdeaukkoja. Verorevisiokirjat ovat merkittävä lähde Vienan ja Anuksen sukujen tutkimiseen. Tietosisällöltään ne vaihtelevat, minimissään on mainittu miehet ja poikalapset ja enimmäkseen myös naisten tulo- ja lähtökylät.

Nyt hankittu viidennen revision mukainen verorevisiokirja on siitä merkityksellinen, että siinä mainitaan naiset, vaimojen kotikylä ja isän nimi ja miehelleen menneiden tyttärien tulokylä ja aviomiehen nimi. Seitsemäs revisio 1816 mainitsee naisten nimet, mutta yksityiskohtaisempia tietoja ei ole.

Karjalan tasavallan kansallisarkistossa on mielenkiintoista aineistoa Karjalaan vuosina 1922–1927 jälkeen palanneista pakolaisista. Jokainen paluuoikeutta ja armahdusta hakenut joutui täyttämään tietolomakkeen, johon on varsin yksityiskohtaisten tietojen lisäksi liitetty esimerkiksi valokuvia ja kuulustelupöytäkirjoja.

Aineisto käsittää kaikkiaan 29 nippua, joista jokainen on paksuudeltaan 5–10 cm.

Aineistoa tutkitaan parhaillaan kansallisarkistossa. Tehtävä on haasteellinen, koska materiaali on laaja ja koska arkistotiedoissa on havaittu virheitä. Näin ollen tutkija joutuu tarkistamaan tietoja mm. metrikoista. Täydennyksiä tietoihin etsitään Karjalaan palanneiden vielä elossa olevilta jälkeläisiltä. Pyrkimyksenä on myös tavoittaa Karjalaan palanneiden henkilöiden Suomeen jää-

Arkistoaineistossa Klimkolan (Pertozero) kylän alkua vuoden 1795 verorevisiosta.

neiden sukulaisten jälkeläisiä, joita toivotaan voitavan haastatella.

Tavoitteena on muokata materiaalista 220–230 henkilöä kattava otos matrikkelin muotoon. Julkaisuun tulee nimi- ja paikkakuntahakemistot. Julkaisukuntoon venäjän- ja suomenkielinen albumi saadaan ensi vuoden aikana arkiston ja Sivistysseuran yhteistyönä.

Merkittävän karjalaisen kirjailijan **Jaakko Rugojevin** isä oli yksi Suomesta Karjalaan palanneista karjalaisista. Hänen tietolomakkeensa on yksi Karjalan kansallisarkistossa säilyneistä. Nimi on kirjoitettu venäläiseen tapaan **Vasili Timofejevitch Rugojev**. Lomakkeelle on kirjattu myös Jaakko-poika.

*Rauhallista joulua
ja onnellista uutta vuotta.
Seuraava lehti ilmestyy
helmikuussa 2020.*

Rauhallista Joulua ja Hyvää Uutta Vuotta 2020

Hyvää rostuota ta onnie uuvella vuuuvela 2020
Passipo hyvästä yhteisruavosta vuuven 2019 aikana

UHTUA SEURA

UHTUA-SEURA ry
Hallitus

www.uhtua.info

LAUKUNKANTAJAT

JOULUKUU 2019

Siperia opettaa

Jussi Konttinen on *Helsingin Sanomien* sunnuntai-sivujen toimittaja, jonka juuret ovat isänsä puolelta Hirsylän mutkassa ja isänäidin puolelta Sortavalan maalaiskunnassa Kirjavalahdessa. Isän mummo taas oli lähtöisin Säämäjärveltä Aunuksesta. Äidinäiti oli **Kira Stünkel**, venäläisen everstin tytär, joka ennen tuloaan Suomeen ehti lapsuudessaan elää muun muassa Irkutskissa ja Krasnojarskissa. Äidinisä **Paul Stünkel** oli viipurinsaksalaista sukua ja hänen sisarensa oli **Nina Stünkel**, joka tunnetaan paremmin kuvanveistäjä **Nina Sailona**. Sailon lapset ovat Jussin äidin serkkuja.

Siinäpä kylliksi itäisiä sukujuuria ja syitä kiinnostukseen Venäjää kohtaan miehelle, jolla on Laatokalla datsha ja joka vei perheensä Siperiaan, vuodeksi ja sitten vielä uudelleen pariiksi kuukaudeksi, tehtävää kun vielä riitti. Jo vuosituhannen taitteessa parikymppinen joensuulainen Jussi Konttinen oli hakeutunut Irkutskiin opiskelemaan venäjää, matkalle venäläisen isoäidin lapsuuteen.

EKL Miksi nyt sitten perheen kanssa Siperiaan?

JK Halusin matkustaa Siperiaan tapaamaan alkuperäiskansoja, kuvaamaan luonnonvaroja ja ottamaan selvää niiden käytöstä ja ilmastonmuutoksesta. Ajattelin lapsiani – esikoinen oli jo koulussa ja nuoremmat päiväkotikäisiä – ja sitä miten elämä Siperiassa vaikuttaisi heidän identiteettiinsä. Äitini serkut olivat viettäneet lapsuudessaan aikaa suomalaisten miehitämässä Vienan Karjalassa 1940-luvulla ja sitten 1950-luvulla Värmlannin suomalaismetsissä. Jälkeenpäin he ovat kuvanneet näitä aikoja parhaimpina aikoina lapsuudessaan!

EKL Karjalaisuus ja Venäjä ovat merkittävä osa sukusi ja sinun elämäsi. Isäsi joutui pikkupoikana isoäidin, sisaren ja veljen kanssa vangiksi Interposolkaan. Isäsi eno oli Sortavalan seminaarissa opiskellut **Matti Pajunen**, joka perusti Raja-Karjalaan useita kouluja, tien Hirsylään ja suojeluskunnan. Karjala ei jätä sinua.

JK Nyt kun mökki Laatokalla Jaakkimassa on valmis, viettämme siellä lomillamme aikaa. Liikenneyhteydet ovat parantuneet, vanhan suomalaiskylän pellot on rakennettu täyteen mökkejä ja mahtipontisia teitä, venäläisten vaurastuminen näkyy monin tavoin. Lisäksi meillä on isommalla porukalla entisten hirsyläläisten jälkeläisten yhteinen mökki Hirsylässä.

Karjalan kieltä toivoisin kuulevani enemmän. Isä sitä osaa, vaikka ei aktiivisesti käytä. Livvinkarjalaa olen jonkin verran opiskellut ja **Olga Ognevan**, Karjalan television toimittajan kans-

Eeva-Kaisa Linna ja Jussi Konttinen tapasivat Lohjan kirjastossa.

Jussi Konttinen

► Kirjoittanut kokemuksistaan Siperiassa kirjan *Siperia*. Suomalaisen perheen ihmeellinen vuosi ikiroudun maassa. (HS kirjat)

► Kirja kertoo elämästä Töhtyrin jakuuttikylässä mutta myös Siperian taloudesta, politiikasta ja kulttuurista, valtavasta erämaasta, suunnattomista rikkauksista, arktisen alueen herkästä luonnosta ja ilmastonmuutoksesta, joka uhkaa tätä kaikkea.

sa puhunkin. Olga pakottaa kieltä käyttämään, korjaa kun sanon väärin. Minun mielestäni tilausta olisi aikuisten kielipesille.

EKL Millaista kielipolitiikkaa Jakutiassa harrastettiin? Venäjän vähemmistökielten asemaan kohdistuva politiikka ja kansalliskielten opetuksessa tapahtuneet lainsäädännölliset heikennykset ovat varsin ikäviä asioita, jotka johtavat pahimmillaan ääritekoihin. Udmurtian yliopiston humanistisen instituutin johtaja ja tunnettu kieliaktivisti **Albert Razin** teki polttoitsemurhan Izevskissä, mukanaan kaksi mielenosoituskylttiä. Toiseen oli kirjoitettu ”Onko minulla isänmaata?” Toiseen oli tekstattu avaarirunoilija **Razul Gamzatovin** säe: ”Jos kielesi on huomenna kadonnut, olen valmis kuolemaan tänään.”

Putinin viime vuonna allekirjoittama laki heikensi merkittävästi vähemmistökielten asemaa Venäjällä. Vähemmistökielten opiskelu oli aiemmin pakollista, nyt se muuttui vapaaehtoiseksi. Vähemmistökielten asema ei ole Venäjällä mikään pikkukysymys, onhan asukkaista yli 20 prosenttia muita kuin venäläisiä. Venäjä on monikansallinen valtio, jossa asuu parisataa etnistä ryhmää ja puhutaan kymmeniä kieliä, joskin käytännössä kaikki puhuvat myös venäjää. Mikä jakuutin asema on ja onko Jakutiassa kansallisuusaktivismia?

JK Mehän asuimme Sahan tasavallassa, jossa kylillä puhutaan jakuuttia eli sahan kieltä, myös jotkut sellaiset perheet, jotka ovat geneettisesti venäläisiä. Kouluja tarkastetaan Putinin määräyksestä, Moskovassa halutaan tietää, käytetäänkö niissä venäjää vai loukataanko lasten oikeuksia oppia venäjäksi. Moskovan suunnalta on selvästikin painetta vähentää paikallisen kielen opetusta. Tätä on Sahassa kierretty luovasti rehtorin päätöksellä, esimerkiksi 2. luokalla opetetaan viisi tuntia viikossa jakuuttia, kun venäjää opetetaan seitsemän tuntia. Jakutiassa on vahva omakielinen kulttuuri, jakuutiksi julkaistaan kirjallisuutta, ja noin 10 jakuutinkielistä elokuvaa saa ensi-iltansa vuosittain.

Jussi Konttisen äidinäiti Kira Stünkel istuu Krasnojarskissa vuoden 1913 kieppeillä otetussa kuvassa keskellä seuranaan äitinsä Vera Novikova, sisarensa Tamara ja veljensä Georgi.

Kansallisuusaktivisteja kyllä on, he ovat tilanteesta käärmeissä, Putinin suosio ei Jakutiassa ole kovin korkealla.

EKL Arki Jakutiassa pienessä Töhtyrin kylässä ei ole helpoimmasta päästä. Talvet paukkuvat jopa 50 asteessa, vesi sulatetaan pihalle kasatuista jäälohkareista, hirmupakkasella käydään ulkohuussissa, autot hyytyvät pakkasessa. Miten perheesi lähti sinne ja asettui asumaan?

JK Vaimolle ehdotin ja onnekseni hän suostui. Lapset lahjoitin lupauksella pelikonsolista.

Esikoisemme kävi jakutialaista kyläkoulua, sai opetusta venäjän kielessä ja oppi sitä ymmärtämään. Koulupäivän jälkeen Suomen opetusunnitelman mukaista opetusta oli vielä kotona. Pienemmät kävivät munniharppupainotteista päiväkotia. Sinne he asettuivat sujuvasti nahinoinen, piiloutumisineen ja karkailuineen. Kodistamme tuli ajan myötä kylän lasten iltapäiväkerho, jossa leikittiin joukolla koulun päätyttyä.

Matkustin eri puolilla Siperiaa, tutustuin alueen ihmeisiin. Kävin katsomassa Euraasian suurimman tulivuoren purkausta, vietin rantaelämää 70 000 mursun seurassa ja etsin mammutin syöksyhampaita ikiroudan syvyyksistä. Näyttelin jäätynyttä zom-

bia jakutialaisessa elokuvassa, opin tykkäämään jäisestä kalasta ja tutustuin omintakeiseen ja elinvoimaisen jakuuttikansan elämään. Opin hoitamaan asioita viranomaisten kanssa, kasvattamaan hermoja. Minua epäiltiin vakoojaksi, venäläiset epäilivät jopa Venäjän vakoojaksi.

Venäjää on vaikea ymmärtää, ellei tunne Siperiaa. Se on todellisuudessa valoisampi puoli Venäjää, joka on riippuvainen Siperiasta. Kolme neljäsosaa Venäjästä sijaitsee Aasian puolella. Siperian erottaa Moskovasta maailmankuva. Mielestäni Siperia voisi kehittyä Venäjän veturiksi, jos Moskova uskaltaisi antaa sinne valtaa. Alueella on esimerkiksi valtaosa Venäjän timanteista, mutta niiden tuotanto ei ole ongelmatonta, onnettomuuksia tapahtuu. Putinin aikana Jakutian määräysvaltaa timanttituloista on kavennettu.

EKL Siperialla on synkkä puolensa, laaja Gulag-vankileirien verkosto, jonka jälkiä on vielä monin paikoin löydettävissä. Miten asukkaat siellä tuntevat tämän surullisen puolen, Gulag-kauden historian?

JK Tuntevat kyllä ja monin paikoin Gulagin uhrien muistoa vaalitaan paikallisaktiivien perustamin museoin ja muistomerkein. Valitettavasti myös Stalinin patsaita on viime vuosina pystytetty, ja tuntuu, että virallinen Venäjä haluaisi unohtaa koko Gulagin.

Kävin muun muassa Siperian itälaidalla, Magadanin alueella, jossa on ollut vankileirejä. Kuoleman ja kahleiden maan keskeinen infrastruktuuri, tiet, radat ja teollisuuslaitokset on rakennettu ihmisluiden päälle. Pahamaineisin leireistä on Kolyma, Koillinen työ- ja ojennusleiri kaukana Ohotanmeren jäätävien tuulten kuristuksessa. Kolyma toimi Stalinin kuolemanleirinä vuodet 1932–1956 – leirilaitostahan ei lakkautettu Stalinin kuoltua. Kolymassa vangit pantiin kaivamaan kultaa, sillä Neuvostoliitto tarvitsi valuuttaa. Magadanista Jakutiaan on 2 000 kilometriä, halusin kulkea sen julkisilla kulkuneuvoilla ja liftaten, tuntea miltä vankien nahoissa tuntui. Valitsin ajankohdaksi tammi-kuun, jolloin pakkasen voi laskea -60 asteeseen.

Monilla Siperiassa elävillä on suvussaan vankeina olleita, mihinpä sitä vankeutta seuranneen karkotuksen jälkeen olisi lähtenyt. Kotiin, jos sellaista enää missään olisi ollut, oli tuhansien kilometrien taival. Monen Siperiassa asuvan nimi on -nen-päätteinen. Stalinin karkottamien joukossa oli esimerkiksi runsaat 10 000 inkeriläistaustaista.

EKL Opettiko Siperia?

JK Enemmän kuin Strömsö. Siperia opetti, että omaan elämään voi vaikuttaa vain rajallisesti, esimerkiksi silloin kun auto hajoaa kovilla pakkasilla. Paikallisen sanonnan mukaan Siperiassa ei ole teitä, on vaan ilmansuuntia. Kaikkialle on pitkä matka, teitä on marraskuusta huhtikuulle 15 000 kilometrin verran, talviteitä, pakkasen tekemiä.

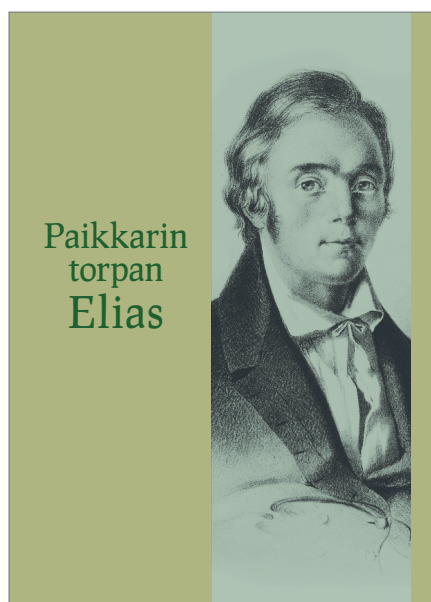
Opimme selviytymään, kunnioittamaan hirmuisia luonnonvoimia. Ymmärtämään, että olemme täysin riippuvaisia muista ihmisistä. Kun auto sammuu tulipalopakkasessa, kaasulämmitys katkeaa tai verenmyrkytys uhkaa pikkukylässä, siinä tarvitaan muiden apua.

Lapsemme oppivat tulemaan toimeen ummikoina, erinäköisten ja erilaisten ihmisten kanssa. Kotimaan arvostus kasvoi, sisäviessa nousi kunniaan. Mutta kokemuksia riittää, vaikka rehastelemiseen kavereille: ”Ootko sä ollut venäläisessä helikopterissa?”

Vaimoni kanssa olen edelleen naimisissa.

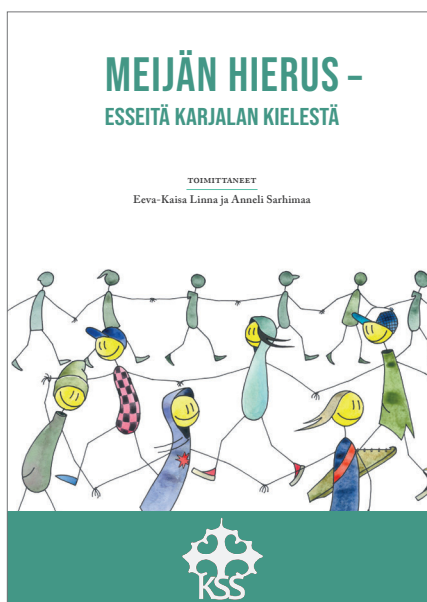
Eeva-Kaisa Linna keskustelelee tällä palstalla karjalaisuuteen liittyvistä asioista.

Karjalan Sivistysseuran uusimmat kirjat

Paikkarin
torpan
Elias

PAIKKARIN TORPAN ELIAS
on kokoelma historiallisia kirjoituksia Elias Lönnrotista ja tämän kotitalosta, Paikkarin torpasta. 15 EUR

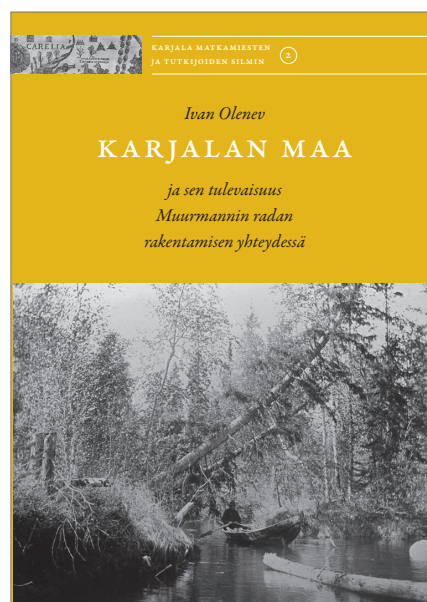

MEIJÄN HIERUS -
ESSEITÄ KARJALAN KIELESTÄ

TOIMITTANEET
Eeva-Kaisa Linna ja Anneli Sarhimaa

**MEIJÄN HIERUS
- ESSEITÄ KARJALAN KIELESTÄ**
sisältää viisitoista ajankohtaista kirjoitusta karjalan kielen nykytilaan ja sen tulevaisuuteen liittyen. 15 EUR

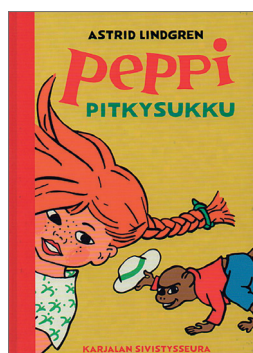

Ivan Olenev
KARJALAN MAA

ja sen tulevaisuus
Muurmannin radan
rakentamisen yhteydessä

KARJALAN MAA
on opettaja Ivan Olenevin matkakuvaus 1900-luvun alun Karjalasta. Alun perin vuonna 1917 venäjän kielellä julkaistu teos on nyt käännetty suomeksi. 25 EUR

**PEPPI
PITKYSUKKU**
Ensimmäinen livvinkarjalaksi käännetty rakastetun Astrid Lindgrenin Peppi-kirjoista. 20 EUR

**PEPPI PITKYSUKKU
NOUZOU LAIVALE**
Utuus! Toisessa livvinkarjalaksi käännettyssä Peppi-kirjassa Peppi Pitkätossu aikoo lähteä merille. 20 EUR

HANKI KIRJAT KARJALAN SIVISTYSSEURAN VERKKOKAUPASTA
www.karjalansivistysseura.fi/kauppa/
tai tilaa sähköpostitse: toimisto@karjalansivistysseura.fi